AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

XXXIX. évfolyam 2016. 9-10

Kertbarát magazin

MAGYAR MEZŐGAZDASÁG LAPCSOPORT

Ára: 670 Ft | Előfizetőknek: 630 Ft

www.kertbaratmagazin.hu

LŐTE ATTILA KERTJE

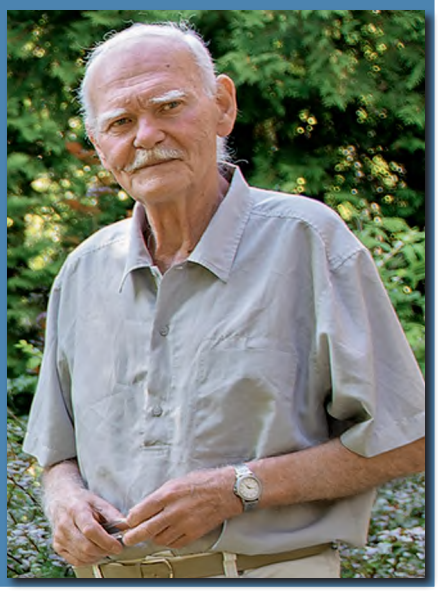

BODZÁT A KERTBE?

ÚJSZERŰ KEGYELETI DÍSZEK

9 770133 943000 16009

KERTEK-EMBEREK

KANYARGÓS ÖSVÉNYEK

Ajándék 1000 Ft-os Oázis vásárlási kuponnal

MIBŐL KÉSZÜLNEK?

A LOPÓ ÉS MÁS EDÉNYEK

ITTHON

A KÉSEI SZEGFŰ

BEMUTATJUK

KROTON VAGY CSODACSERJE

40 ÉVES A Kertbarát magazin

SZÜLETÉSNAPUNK ALKALMÁBÓL FALINAPTÁRT AJÁNDÉKOZUNK ELŐFIZETŐINKNEK

FIZESSEN ELŐ MOST A KERTBARÁT MAGAZINRA, ÉS A NOVEMBER 18-ÁN MEGJELENŐ 11-12-ES LAPSZÁMUNK MELLÉ IGÉNYES KIVITELŰ FALINAPTÁRT KAP!

Ajánlatunk a 2016. október 28-ig a Magyar Postához beérkező, illetve a folyamatban lévő előfizetői megrendelésekre érvényes.

Kertbarát magazin

MAGYAR MEZŐGAZDASÁG LAPCSOPORT

Kertbarát magazin

www.kertbaratmagazin.hu

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
39. évfolyam, 2016/9-10. szám,
2016. szeptember 23.

FŐSZERKESZTŐ:
BIZA KLÁRA
FELELŐS SZERKESZTŐ:
ALGEIER WENDY
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: 273-2290
Tel./fax: 273-2285
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

A címkép a Floradania felvétele

KIADJA
a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató
HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Hajcser Anna,
Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető
MUNKATÁRSAK: Kovács Réka,
Justin Sára,
Bárdos László tervezőgrafikus
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Huszti Csekő Emma,
Petróné Márton Gyöngyi
Tel.: 470-0411, fax: 470-0410

HIRDETÉS:
Barsi Nóra
Tel.: (+36)-(30)-982-6369
barsi.nora@magyarmezogazdasag.hu
Kiss Jánosné
Tel.: 273-2285, 273-2290
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Minden jog fenntartva!
A lapból értesüléseket átvenni csak a Kertbarát Magazinra való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

TERJESZTÉS:
Előfizetésben terjeszti
a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető
az ország bármely postáján,
a hírlapot kézbesítőknél,
a www.posta.hu webshopban
(https://eshop.posta.hu/storefront/),
e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu
címen, telefonon a 06-1-767-8262
számon, levélben a Magyar Posta Zrt.
1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető
a Magyar Posta Zrt.-nél:
a www.posta.hu webshopban
(https://eshop.posta.hu/storefront/),
1900 Budapest, 06-1-767-8262,
hirlapelofizetes@posta.hu
Belföldi előfizetési díj
egy évre: 3780 Ft, fél évre 1890 Ft.
Árusításos úton terjeszti
a Lapker Zrt., a Magyar Posta Zrt.,
valamint az alternatív terjesztők.

NYOMJA:
Ipress Center Central Europe Zrt.
2600, Vác Nádas utca 8.
Felelős vezető: Lakatos Viktor
A nyomdai megrendelés törzsszáma:
Sz-12/99
Nyomás: 2016. szeptember 15.
HU ISSN 0133-9435

www.mmgonline.hu
Szerkesztő:
Pap Edina, Práger Ádám

Megtervezhetjük

Hazánkban az önkormányzati és a lakossági virágfelhasználás közel azonos arányú, míg az európai országok zömében – kisebb vagy nagyobb mértékben – a lakossági felhasználás felé billen a mérleg, állapította meg az egyik holland virágnemesítő és szaporítóanyag-forgalmazó cég képviselője városi parkjainkat, kiültetéseinket látva. Nemcsak a mennyiséget, hanem a kiültetések minőségét, ötlet- és fajgazdagságát is méltatta.

A petúnia-büdöske-paprikavirág sokéves, kissé unalmas trióját leváltó főkertészeink és a városi kiültetések tervezői fajok és fajták százaival dolgoznak, évről évre újakat vesznek föl a választékba, figyelik, melyik állja ki nyaraink próbáját.

A fővárosi parkokban az idén például az Emilia coccinea (bojtvirág), az Isotoma axillaris (terülő kékcsillag) és a Talinum paniculatum fajokat próbálták ki a Főkert Nonprofit Zrt. szakemberei. Az újdonságok többsége bizonyára kihull a rostán, de mindig akad egy-kettő, amit érdemes a következő évben újraültetni.

Minden évben kíváncsian várom, mit látok a Margit-sziget vagy a Gellért-hegy virágágyaiban. A virágkiültetések színvilága, mintázata minden évben adott témát követ, rendszerint valamelyik nemzetközi szervezet által meghatározott témaév adja az ötletet. A FAO az ideit a hüvelyes növények nemzetközi évének nyilvánította, ami a virágágyi kiültetések tervezőinek nem volt elég inspiráló. Inkább a kiemelt figyelmet kivívó eseményre, a riói nyári olimpiai játékokra esett a választásuk. A Deák téren a rajtkőről vízbe ugró úszó sziluettje, a Boráros téren az olimpia hivatalos logója bukkan föl, az Erzsébet híd budai hídfőjénél pedig az olimpiai lángot láthatjuk. Az olimpiai helyszín, Rio de Janeiro is megihlette a tervezőket: számos virágágyba (Margit-sziget, Magyar Jakobinusok tere, Múzeumkert, Jubileumi virágágy a Városligetben) terveztek a riói karnevál színes forgatagát idéző vegyes, ún. millefleur ágyakat. A Copacabana fekete-fehér hullámzó sétányburkolata köszön vissza a Szent István parkban, illetve a Gellért-hegyen is, díszbazsalikomból kialakítva.

A virágágyak némelyikének kialakításába a lakosság is beleszólhat: minden évben meghirdetik a „Tervezz virágágyat” pályázatot. Jövőre az Arany János-emlékév jegyében mozgathatják meg fantáziájukat az érdeklődők. Nem tervezői kivitelezést, inkább ötleteket várnak: a cég honlapjáról letölthető alaprajzokra kézzel rajzolhatjuk meg a virágágyak kiültetési mintázatát, és színeit. Kicsik (akár ötévesek is) és nagyok egyaránt pályázhatnak, három korosztályi kategóriában. A szakmai zsűri által legjobb háromnak ítélt pályamű közül a közösségi oldalon indított szavazáson a közönség dönti majd el, hogy melyik a legjobb, amit aztán a jövő év tavaszán meg is valósítanak.

Algeier Wendy

DIGITALSTAND

KEDVENC LAPJAI
digitálisan

PÁR KATTINTÁSSAL AZONNAL OLVASHATÓ, ELŐFIZETHETŐ

KIADVÁNYÁT TÖBB ESZKÖZÖN IS ELÉRHETI

NEM KELL TÁROLNI, VIRTUÁLIS KÖNYVESPOLCÁN BÁRMIKOR ELÉRI

NYOMTATOTT ELŐFIZETÉST IS MEGRENDELHET

AJÁNDÉKBA IS VÁSÁROLHATÓ

DIGITALSTAND.HU

Kertbarát

BEMUTATJUK

6 Évelők egynyáriakkal

24 Gyógynövényes kert Halimbán

28 Kiváló Magyar Árudák

40 Kroton vagy csodacserje

44 Bodzát a kertbe?

48 Konyhakertek Karcagon

52 A lopó és más edények

KERTEK-EMBEREK

8 Lőte Attila

12 Kanyargós ösvények

IDEGEN TÁJAKON

16 Castillon kertjei

20 Gyűjteményes rózsakert Szlovákiában

IDŐSZERŰ

31 Az időjárás vezényel

36 Alapozzunk

ITTHON

38 A kései szegfű

KERTÉSZPALÁNTA

50 Hüvelyesek, a szuperhősök

VENDÉGLÁTÁS

56 Ízek, színek, illatok

MAGOT KÜLDÜNK

67 A karéjoslevelű szivarfa

KÖSSÜNK VIRÁGOT!

58 Mestermunkák
Kegyeleti dísz másként
Diákok készítették mindenszentekre
Egyszerű megoldások megemlékezésre

64 Posta

VIRÁGÁGYÁSOK A KERTBEN

Évelők egynyáriakkal

Virágágyásaink színei – akarjuk vagy sem – hatnak ránk. A harsány, erős színek élénkítenek, a visszafogott pasztellszínek megnyugtatnak. Ennek tudatában eltérő hangulatokat alakíthatunk ki a kert egyes helyein. Az előkert élénk színű virágai derűsen, vidáman, jókedvvel köszöntik a hazaérkezőt. A hátsó, pihenőkerti padról a visszafogott színárnyalatú virágágyás szemlélése segíti pihenésünket, a virágokon nektárt gyűjtögető rovarok, lepkék látványa pedig elfeledteti velünk a hétköznapok gondjait.

A fagyérzékeny szerelemvirág (Agapanthus) is kitűnően díszíti az évelőágyást

A SZERZŐ FELVÉTELEI

1. KLEOPÁTRA TŰJE
(Cleome spinosa 'Helen Campbell')
2. BUGATÖLCSÉR
(Penstemon barbatus 'Rondo')
3. TISZTESFŰ
(Stachys monnieri 'Hummelo')
4. FEHÉR FÜZÉRAJAK
(Physostegia virginiana 'Alba')
5. FEHÉR PILLANGÓVIRÁG
(Cosmos bipinnatus)
6. FÁKLYALILIOM HALVÁNY VIRÁGSZÍNŰ FAJTÁJA
(Kniphofia 'Nose Job')
7. DÁLIA
(Dahlia hibrid)
8. CSINOS GERLEFEJ
(Chelone obliqua)
9. KEREKLEVELŰ SZALMAGYOPÁR
(Helichrysum petiolare 'Silver')

Virágzási csúcsot egy időben nyíló évelőkkel alakíthatunk ki, azokat jól kiegészíti néhány egynyári virág. Az egynyáriak közül azokat ültessük az évelőágyba, melyeknek az alakja, virágformája és színvilága illeszkedik az évelőkhöz. Kerüljük a harsány színeket. A pillangóvirág *(Cosmos),* a tátika *(Antirrhinum),* a titónia *(Tithonia),* a kúpvirág *(Rudbeckia hirta),* a kleopátra tűje *(Cleome),* a lisztes zsálya *(Salvia farinacea)* mellett az egynyári levéldísznövények közül a kereklevelű szalmagyopár *(Helichrysum petiolare),* a tarka virágcsalán *(Solenostemon)* és a feketecsalán *(Perilla frutescens)* is nagyon jó helykitöltő egynyáriak. Hosszan tartó nyílásukkal nemcsak az együtt virágzó évelők díszértékét növelik, hanem a virágszegényebb időszakokban is szépek. Az egynyári virágok többségéhez hasonlóan ezek is napos ágyásba valók.

A fagyérzékeny hagymások, gumósok közül a dáliákat is ültetjük az évelőkből kialakított virágágyásokba. Tavasszal, amikor még kevés évelő nyílik, tavaszi hagymások, nárcisz, tulipán díszíthetik az ágyást.

Jól benapozott, szélvédett helyen ősszel alaposan lazítsuk föl a talajt, és dolgozzunk bele szerves trágyát, komposztot. Fontos, hogy a talaj gyomgyökerektől mentes legyen. Az évelőket először öntözzük meg, majd cserepestől rakjuk ki az ágyásba, a nagyobb termetűeket 40-50, a kisebbeket 25-35 centiméter tőtávolságra. A cserépből kiemelve egyesével ültessük el őket. Ősszel, a fagyok előtt, vagy tavasszal, a melegedő talajba a legjobb ültetni, de a cserépben nevelt növények szinte bármikor ültethetők, akár virágzáskor is. Ültetés után alaposan öntözzük be az ágyást és a begyökeresedésig ne hagyjuk kiszáradni a töveket. Inkább nagy vízadagokkal hetenként egyszer-kétszer öntözzünk, mint naponta egyszer, keveset.
A tavaszi hagymásokat szeptember-októberben ültessük el, így a talaj átfagyása előtt még marad idejük a begyökeresedéshez. Figyeljünk a megfelelő mélységű ültetésre. A hagyma fölött háromszor olyan vastag legyen a talaj, mint amekkora a hagyma mérete.
A helybe vetett egynyáriak magjait áprilisban szórjuk ki, a palántákat májusban, a fagyok elmúltával ültessük ki az évelők közé. Az első egy-két évben különösen nagy hasznukat vehetjük az évelőágyásban az egynyári virágoknak, mivel a legtöbb évelő csak a második, még inkább a harmadik évtől nyújt látványos virágtömeget.

Ambrus Mária Zsófia

SZEREPEK PANORÁMÁVAL

Lőte Attila nemcsak hosszú színészi pályafutása során, de a magánéletében is rendre a „helyzet magaslatán” van. Már csak azért is, mert Szentendre magasán, a Petyina-tetőn lakik. Onnan jár be hetenként többször Pestre, a Madách Színházba, amelynek 1959 óta tagja. A Jászai Mari-díjas színművész, a társulat doyenje máig aktív életet él, amihez a kert is jócskán hozzájárul a maga áldásaival.

Kapaszkodik az autónk a város fölé emelkedő domboldalra. Megérkezünk a természetvédelmi terület határára, a zsákutcában elfogy az aszfaltos út, és elakad a lélegzet a látványtól. Alattunk a völgy mélyén a Duna zöld-ezüstje kígyózik, távolabb a Szentendrei-sziget gondozott szántóföldjei, a messzeségben a nógrádi hegyek. Végtelen csend honol a tájon.

Házigazdánk elénk siet, elegáns úriemberként kézcsókkal fogad. Ősz bajuszán mosoly, mögötte fölsejlik a jóvágású barna, hajdani fiatalember, görög tragédiák, Csehov-karakterek, Molnár Ferenc-vígjátékok hőse. És ha azt hiszem, hogy ezek után a kert bemutatása holmi szimpla prózai történet lesz – hát tévedek. Mert ebben is regényes fordulatok rejtőznek.

– A Budai Várban laktunk *Marával,* a feleségemmel és sokáig a Balatonnál, Fonyódligeten volt társas nyaralónk. Ám idővel rájöttünk, hogy túl messze van, és nem is használjuk ki. Közelebb szerettünk volna kertet. A 80-as években megtetszett egy hirdetés Szentendre Leányfalu felőli részéről. Itt bóklásztunk az utcában, amikor megszólított valaki, hogy ez a telek eladó – *mutat rá a szomszédos telekre Lőte Attila.* Megvettük, és jó 30 évig kijártunk. Egész nyarakat töltöttünk itt. A kis vityillót bővítettük, fejlesztettük, a kertet szépen kialakítottuk. Mostanra aztán belefáradtunk az ingázásba, és úgy döntöttünk, feladjuk a budai lakást, egészen kiköltözünk. Ahhoz viszont kicsi volt a házikó, építkezni meg már nem akartunk. Nézelődtünk sokfelé. És lám, a sors úgy hozta, hogy ebből a házból a szomszéd fiatalok épp elköltöztek. Ez kapóra jött nekünk!

• *Jól értem, hogy átköltöztek a kerítés túloldalára?*

– Így történt. Örültünk, hogy nem kell messzire menni, mert a szívünk idehúzott! Innen be lehet járni a színházba is. A költözködés ezen a nyáron zajlott, még be se rendezkedtünk teljesen. Így persze a kertre is kevesebb idő jutott. De erről Mara tud mesélni, mert nálunk ő a főkertész.

Füge és cseresznye

A „főkertész” hölgy végigvezet a lejtős telken. A ház mellett lépcsősor fut le, a fűben tipegőkövek. Az arborétumszerű kertet örökzöldek, és a zöld megszámlálhatatlan árnyalata uralja. Változatos, sokfajta, nagy fenyő, ciprusok, tuják, tiszafa, magyal – és még ki tudja, hányféle bokor és díszfa szép elrendezésben.

– Egyetlen termő gyümölcsfánk van, de az nem akármilyen! Látni kell! – *mondja titokzatos arccal Mara, és tengerkék szemei még ábrándosabb színt öltenek.*

Mi tagadás, a kert aljában szélesen nyújtózó bokor engem is lázba hoz, mivel nagy tisztelője vagyok a fügének. Kapok is két kis hajtást a mediterrán növényről, szaporítani.

– Évenként kétszer terem – *folytatják lelkesen a háziak.* Amíg nem ismertük a csodálatos friss gyümölcsét, csak a kemény, cukrozott, szárított fügét, addig nem szerettük. Ez egészen más, különleges, nagyon finom.

– A szomszédban, a régi kertünkben volt egy termetes *Germersdorfi* cseresznyefa is. Gyakran eszembe juttatta gyerekkorom egyetlen kerti emlékét – *meséli Attila.* Erdélyi gyökerű, középnemesi család volt a miénk. Nagyapám Kolozsváron kutatóorvos, egyetemi tanár volt, édesapám orvosként praktizált. Én már Szegeden születtem, és mivel apámat el-elhelyezték több helyre, vándoroltunk az országban. A szolgálati lakásokhoz nem tartozott kert. Kivéve Várpalotán, ahol a csöpp udvarban egy nagy cseresznyefa nőtt. Annak a tetejére kissrácként felmásztunk a barátommal, ettük a cseresznyét, és nagy vígan „lövöldöztünk” a magjával.

• *Szerencsére vidámságnak itt sincsenek híján – célzok a háziak jókedvű bolondozására, és az egymás finom ugratására.*

– Mi valóban élvezzük a kertet. A panorámát, a csendet, a természet hangjait, a tiszta, friss levegőt. Persze a kert mindig ad feladatot, folyamatosan gondozni kell. Én már koromnál fogva nem tudok végezni túl nehéz munkát, de ha bármit is akarok ténykedni a kertben, önagysága odapenderül: „majd én!”, és kiveszi a kezemből. Hívnék segítőt, de azt se hagyja. Veteményez, fűvet nyír, ágat metsz egyedül.

– Csak kímélni szeretnélek – *mosolyog Mara.*

– Jól van kislány, nem lehet lebeszélni, tudom, hogy szereted csinálni. Én meg boldog vagyok.

• *Mióta működik ez a jól bevált munkamegosztás?*
– Több mint negyven éve.

Örök fiatalság

• *Szentendrének legendásan erős a szellemi vonzása. Híres a virágzó képzőművészete, élénk zenei, színházi élet zajlik. Kiveszi belőle a részét?*
– Valóban vonzó város, pezsgő élettel. Jól ismertem *Deim Pál* festőművészt, szívesen járok kedves barátom, *Bethlen Béla* műterem-üzletébe, ott is megfordulnak képzőművész barátaink. Jó kis szellemi műhely alakult ki. Van kiváló mozi, élvonalbeli filmekkel, és nagyszerű a művelődési ház–könyvtár is Szentendrén. Szorgalmasan látogatom a városi uszodákat és a leányfalui strandot is.
• *Színészként fellépett már helyi pódiumon?*
– Bármilyen furcsa, magam se tudom, hány helyen játszottam életemben országszerte, még szabadtéri nyári játékokon is, egyedül tán Szentendrén nem léptem színpadra. Leszámítva a Madách vendégjátékát a megyei könyvtárban.
• *Milyen szerepekben láthatjuk mostanában az anyaszínházban*?
– Négy darabban is játszom, a Páratlan páros című elnyűhetetlen brit vígjátékban, jóval túl a 900. előadáson, és három musicalben. A Madáchban – nagy bánatomra – Shakespeare-t és Csehovot már nem lehet látni. Bár a zenés darabokban is van gyakorlatom, és szeretek is énekelni. Az elmúlt időben két új magyar filmben kaptam szerepet, a Félvilágban és egy sorozatban. Vannak különleges alkalmak is: a kitűnő rendező, *Ádám Ottó* tiszteletére készítettem emlékműsort, és fellépést vállaltam az idős és fiatal színészek megsegítésére készült összeállításban.
• *Mint fiatal művész elment segíteni.*
– Pontosan, megérezte a lényeget! – *nevetünk.* Erről jut eszembe: ebben a korban az ember már kevéssé emlékszik arra, hogy mi volt az ebéd, viszont arra, amit 30-40 éve játszott, máig emlékszik. A minap szóba hozta egy ismerősöm a Játék a kastélyban című Molnár-darabot, és már idéztem is régi hálás szerepemből: *„Asszonyom, Ön engem megcsal a szomszéd birtokossal, ezzel a François Gilette de la Tour d'Auvergne márkival, akivel naponta órákig üget a Duvernois Sur Saône-tól a Saint Sulpice de la Grande Parmentière felé vezető úton."*

Vidéken élek

• *Itt tanulja a szerepeket kinn a fák alatt?*
– A szerepeket mindig és mindenhol. Ha van egy feladat, akkor nincs más, bárhol is legyek: autóban, lépcsőházban, ágyban, kertben, csak az foglalkoztat.
• *Miben leli még a kedvét?*
– Sokat olvasok. Nagy könyvtáram van. Azért lenne jó még sokáig élni, hogy a kedves könyveimnek legalább egy részét újraolvashassam. Nem vagyok túlzottan tévés, de nívós filmet, színházi közvetítést, sportot örömmel nézek. Jókat sétálunk Marával, fölmegyünk a hegytetőre, vagy átmegyünk a szigetre. És szívesen elnézegetem itt az állatokat. Igazi vadvidék! Az előző kertünket többször feltúrták a vaddisznók, a nyesttel máig hadakozom, a minap róka szaladt át előttem az úton. És ez a sok szép madár! Egyedül a kullancstól félek, mint a tűztől, ezért csak zárt cipőben, ruhában járok a kertben.
• *Idefelé jövet jutott eszembe, hogy a szomszéd utcában volt Antal Imre nyaralója is.*
– Ó, de sokat szerepeltünk együtt, bolondoztunk vele! Zsenikémnek hívtam. Tényleg zseniális volt, folyékonyan beszélt sok nyelven, és minden tréfára, rögtönzésre kapható volt.
• *Jönnek barátok, rokonok? Hiszen a kert remek vendégváró hely.*
– Régen sokkal többen jöttek, ahogy telik az idő, sajnos már szűkül a kör. Svájcban élő, kedves orvos barátunkat, akivel a legtöbbet utaztunk itthon és külföldön, nemrég veszítettük el. Fantasztikus helyeket mutatott meg, gyönyörű tájakat, szigeteket, arborétumokat. Én meg csak csattogtattam a fényképezőgépet, ez is szenvedélyem. Több ládányi fotóm van. Marával elhatároztuk, ha a költözködés után egyenesbe jövünk, nagy bulit csapunk.
• *Fönn a házban a kisplasztikák mellett fényképeket láttam egy szöszke kislányról, aki lovaglóöltözetben, éremmel a nyakában, kackiásan ül a lovon.*
– A kisplasztikák nagynéném, *Lőte Éva* szobrászművész alkotásai. Ő készítette többek között Szegeden a Hősök kapujának hatalmas honvédszobrait. A fényképen pedig *Alexandra,* 6 éves unokánk, *Réka* lányom kislánya látható. Nagy állatbarát, akár a szülei. Hamburgban élnek, lovakat, kutyákat tartanak. Nekem nincs kutyám, mert érzelmileg képtelen lennék elviselni, ha elpusztul.
• *Két éve nyáron köszöntötte Önt a Madách társulata Szirtes Tamás igazgatóval az élen, abból az alkalomból, hogy betöltötte a 80-at, és 55 éve társulati tag. A kerek évfordulók kapcsán tévéfelvétel is készült. Ott mondta el kedvenc, mulatságos idézetét, ami zárszónak is tökéletes.*
– Alkalmam volt *Molnár Ferenc* özvegyével, *Darvas Lilivel* együtt játszani az Olympia című darabban. Egyik jelenetben a hölgy megkérdezi a csendőr alezredest: *„Mondja, tudja maga mi a különbség a flört és a bridzs között?"* Mire a válasz: *„Neeem, méltóságos asszony – vidéken élek."* Hát, magam is elmondhatom, köszönöm jól vagyok, vidéken élek…

Sándor Mária

KISS GERGELY FELVÉTELEI

Kanyargós ösvények

A Kertnézőben mozgalom sokféle kertet bemutat kertlátogatásai során, hiszen azt vallják, hogy nem egyféle jó megoldás létezik, szép, élhető környezet sokféleképp kialakítható. Uliczki Dóra romantikus, meghitt hangulatú velencei kertje a nyár eleji látogatást követően szeptember végén is megnyitja kapuját.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Azt sem bánnám, ha a csengetés után csak nagy sokára bukkanna elő a házigazda: az íves fa kertkapu kör alakú, kovácsoltvas ablakán belátni a kertbe, csemegézhet a kíváncsi szem. A jobbról-balról behajló fenyő és diófa között induló járda két szélén dús növénytakaró, árnyékliliomok, buxusok, kicsit hátrébb az árnyékból kibújva pedig rózsalugas.

– A járókelők közül is csak kevesen állják meg, hogy ne lessenek be egy pillanatra, *elegyedünk beszélgetésbe Dórával*. Téglafallal határolódik el a kert az utcától, de a „kukucskáló” ablakon át keveset azért megmutat magából. A kapu helyi mester munkája, saját ötlete alapján készítette.

Kerti szoba

A párás, eső előtti, eső utáni időben a kerti konyha asztalánál beszélgetünk. Sok apró, kidolgozott ötlet, cserép, tál, és kiegészítő részlet öltözteti a kerti „szobát”, és szinte észrevétlenül vezeti azt át a kertbe. Előttünk finoman árnyalt évelőágyás, ernyőszerűen szétterülő koronájú birssel, mellette rózsák, épp két virágzási hullám között, csendes szereplők.

– A július amolyan „szétesős” hónap, a júniusi pompa után a viharokkal szabdalt hőségnapokon igyekszem egyben tartani a kertet. Néhány nappal ezelőtt is félve jöttem ki az éjszakai vihar után, vajon mit találok: feküdtek a ricinusok, a kasvirágok *(Echinacea)*, és szinte az összes magas évelő, a kerti hortenziáról *(Hydrangea arborescens ‘Annabelle’)* nem is beszélve. Alig győztem karózni-kötözni őket. Majd ahogy alábbhagy a meleg, kevesebb a vihar, újra magára talál minden. Az őszi kertlátogatók már egészen más arcát láthatják majd, mint júniusban. Az őszi hangulatot tökdíszekkel, koszorúkkal, sokféle kiegészítőkkel is hangsúlyozom.

• *A sok apró, kidolgozott részlet, hangulati elem különleges érzékre vall.*

– Lakberendezőként dolgozom, de észrevettem, hogy a kertkialakításhoz is hasonló szempontok szerint látok hozzá, mint a belső térben: felosztom a teret feladatok szerint, aztán felöltöztetem, berendezem növényekkel, mindeközben természetesen szem előtt tartom a kert méterről méterre változó adottságait, a növények fény- és talajigényeit. Az egyik legizgalmasabb feladat, hogyan lehet minél zökkenőmentesebben átvezetni a belső környezetet a külsőbe. Fontos, hogy a kettő harmóniában legyen egymással, a belső tér „kimenjen” a kertbe, a kert pedig „bejöjjön” a házba. Innen, a külső konyhából jól rálátok a kert túlsó végében levő játszósarokra, a bejáratra és a medencére is, és a ház is könnyen megközelíthető.

A titkos kert

• *A termetes fák koros kertről árulkodnak.*

– Őket „készen” kaptuk. Hét évvel ezelőtt, amikor a férjemmel úgy döntöttünk, hogy a fővárosból a szülővárosomba költözünk, és megvettük a helyi viszonylatban nagy, 1300 négyzetméteres kertet a házzal, valóságos Csipkerózsika-birodalom fogadott. A fenyők a gyümölcsfákkal és a sok leromlott állapotú tujával egymásba nőve

éltek. Tetszett ez a buja átláthatatlanság, ahol az utcáról nem is látszott a telek hátsó részére épített ház, de azért rendet kellett tenni köztük.

Az első évünk jóformán növényirtással telt: megszabadultunk a sok tujától, a gyümölcsfák és az elvadult bokrok egy részétől. Megmaradt a birs, a körte, a naspolya, a szilva, a fenyők, néhány virágzó cserje és a bejáratnál posztoló, közel 80 éves hatalmas diófa.

• *Ez még mindig meglehetősen sok növény.*

– Nem akartam teljesen felszámolni a dzsungelhatást, vadregényes angolkertet képzeltem el kanyargós ösvényekkel, amit nem lehet egyetlen szempillantással átlátni, végig kell járni, lépésről lépésre tárul föl előttünk. Gyerekként láttam, és mély nyomokat hagyott bennem *„A titkos kert”* című film. Olyan, fallal körbevett titkos világot képzeltem el, mint amilyet ott láttam. Azt hiszem, sikerült.

• *A sok fenyő hideggé is tehetné, ez mégsem az.*

– A fenyő télen meseszép, de önmagában valóban rideggé tenné a kertet. Ezért kellettek az évelők. Hömpölygő évelőágyakat szerettem volna a fenyők köré, amik lágyítják a hatásukat. Remekül lehet velük színezni, a részleteket hangsúlyozni és mozgalmasságot vinni a látványba.

• *Olyan különlegességeket látok, amik hazai árudákban nehezen szerezhetők be.*

– Javarészt nem is onnan valók. Bevallom, még a kezdet kezdetén is csak ritkán estem bele az árudai látványvásárlás „csapdájába”. Ott rendszerint az éppen nyíló, akkor éppen szép évelők lelhetők föl, amik nem biztos, hogy jól muzsikálnának nálam, vagy egész egyszerűen nem

hosszú kerti létre, hanem néhány hetes pompára nemesítették-nevelték őket. Ma már simán elmegyek egy gyönyörű, majdnem megszólaló növény mellett, ha tudom, hogy az az én kertembe nem való. Inkább a hazai nagy évelőtermesztő kertészeteket kerestem föl, akik, mivel nagy mennyiségeket vásároltam náluk, beengedtek a telephelyükre. Merőben más a választék náluk, mint az árudákban. A szakirodalomból kigyűjtöttem, hogy milyen fajokra és fajtákra van szükségem, segítség nélkül is jól eligazodtam a temérdek növény között.

Anyai-nagyanyai örökség

• *Honnan az alapos növényismeret?*

– Részben anyai-nagyanyai örökség: gyerekkoromban gyakran még ebéd közben is azzal játszottunk édesanyámmal, hogy ő magyarul mondta a növény nevét, tőlem pedig latinul várta a megfelelőjét, vagy fordítva. Sok növény, mint például a füzérajak az ő kertjéből való, remekül, de nem erőszakosan szaporodó kecses, fehér virágú évelő, hosszúkás virágzatával jól illik például a hasonló magasságú, tányérszerű kasvirág társaságába.

Eleinte sokat bújtam a szakkönyveket, aztán rájöttem, hogy a megérzéseimre, a tapasztalataimra is hagyatkozhatok. Ha sok időt töltünk a kertben, figyeljük a növényeink viselkedését, akkor előbb utóbb rájövünk, hol érzik jól magukat, mit szeretnek. Remek visszaigazolás volt erre Ambrus Mária évelőakadémiája – bár akkor vettem részt rajta, amikor már kész volt a kert –, megerősített abban, hogy jól csináltam.

kertnézőben
www.kertnezoben.hu

Összehangolt

Néhány csepp eső után meggondolja magát az időjárás, így fölkerekedünk bejárni a kertet. A külső konyhával szemben a gyep túloldalán pasztellszínekre hangolt ágyás kasvirágokkal, füzérajakkal, keserűfűvel *(Persicaria amplexicaulis)*, nőszirmokkal és japánfűvel *(Miscanthus)*. A virágszíneikben összehangolt, de alakjukban, levélmintázatukban különböző növények egymást váltogatva fedik a talajt.

– Így nincs esélyük a gyomoknak, *mondja Dóra*, az ültetésüket követő egy-két év nehéz, sok időt vesz el a gazolás, de utána összenőnek a növények, és kiszorítják a gyomokat. Így valójában csak öntözésből, metszegetésből, karózásból áll a nyári munka. Sokan mondják: „hű milyen szép, ez biztosan sok munkával jár”, de szerencsére nem így van, legalábbis kevesebb munkát igényel, mint gondolnánk.

A gyep túloldalán, a kerti konyha mellett nyárra felállított medence. Növényektől idegen kékségét tüzes színű évelők, kasvirágok, bordó lombú ricinusok, kánnák, rézvirágok takarják. Így dzsungellel körbeölelt medencében pancsolhat a gyermek, bár az idén lényegesen alacsonyabb valamennyi növény, mondja vendéglátónk.

Rátérünk a kanyargós ösvényekre, de előtte még egy pillantásra és egy fotó kedvéért benézünk a ház teraszára és a télikertbe. A hívogató leülősarkot ezüstfenyők, a télikertet pedig bambuszcsoport szegélyezi. Alattuk, körülöttük megannyi árnyéki évelő: páfrányok, gólyaorrok, árnyékliliomok. A játszósarok környezetében olyan mély az árnyék, hogy nem él meg aljnövény, a süppedős tűlevél borította talajon tipegőköveken jutunk keresztül.

– Esős időben kissé sáros itt a talaj, *mondja Dóra*, a jövő feladata, hogy használhatóbbá, szebbé-jobbá tegyem. Az előző tulajdonostól örökölt hintaágy is megérett arra, hogy leváltsuk. Van már néhány tervem, amivel fokozható a titkoskert-hatás, de majd csak jövő tavasszal látok hozzá, most nem bolygatom az őszi kertlátogatás előtt.

A ház hátsó és oldalsó, 3-4 méter széles kertsávja sem maradt feladat nélkül: kiemelt ágyásokban konyha- és fűszerkertnek, illetve gyümölcsösnek ad helyet bogyós gyümölcsökkel.

– Egyfajta terápiás hely ez nekem. Ha nem megy a munka, kijövök, keresek valami tennivalót, megszűnik körülöttem tér és idő, szinte kiszakadok a világból, érzem, hogy feltölt.

A Kertnézőben csapatával is főképp azért szeretem járni a kerteket, mert sok, hozzám hasonló megszállottal találkozom. Szívesen mutatom meg nekik, és másoknak is a kertemet, hadd merítsenek ötleteket belőle.

Algeier Wendy

CASTILLON KERTJEI

A Les Jardins de Castillon Franciaországban a Calvados-térség egyik gyöngyszeme: a Kulturális Minisztérium által nyilvántartott kiváló kertek (Jardins Remarquable) egyike, 2009-ben az év kertjének választották.

1975-ben a gazdálkodással foglalkozó, növényrajongó *Hubert Sainte-Beuve* a normandiai Bernay városában kertészetet vásárolt, a fiatal növényállomány azonban a következő évben, az évszázad leghosszabb hőhullámában szinte teljesen megsemmisült. Hubert felesége, *Colette* akkor döntött úgy, hogy bár műkedvelőként, de ő is kiveszi részét a kertészet talpra állításában és újrakezdik, ezúttal Nagy-Britanniából behozott ritka növényfajok szaporításával.

Akkor körvonalazódott Colette különleges gólyaorr-gyűjteménye, amely az idő tájt a bayeux-i térségben ritkaságnak számított. Az azóta Franciaország egyik legnagyobbjaként nyilvántartott gyűjtemény alapozta meg Colette későbbi hírnevét a kertes szakmában. A télálló Geraniumok egyöntetű sikere után sorra kerültek föl a kertészet palettájára a terülő-talajtakaró évelők, a fűszernövények, a hortenziák és a történelmi rózsák, majd az árnyéktűrők következtek, leginkább a páfrányfélék és a Hosták.

Hét másik kertészettel karöltve, Colette bekerült a *Les Journées des Plantes* tavaszi és őszi növénykiállítás kiállítói közé. 1982 óta van standja a ma már európai hírnévnek örvendő seregszemlén, valamint állandó kiállító az évelők tavaszi-őszi szakkiállításán, a *Saint-Jean de Beauregard* kastélyparkban.

A Castillon két szakaszban épült. Az 1985-ben kialakított első kertrészt teljes egészében a Sainte-Beuve házaspár tervezte. A szelíden lejtő északi domboldalon sorakozó, különböző tematikájú nyolc kerti „szobát” magas, nyírt tiszafasövények tagolják. A vegyes ültetésű, angol mintára készült virágágyássortól a lombok alatt megbúvó távol-keleti sétakertig széles a paletta. Ebbe a sorba tartozik a nyújtott téglalap alakú tó és part menti kiültetése, a nyolcszögletű medencés tér,

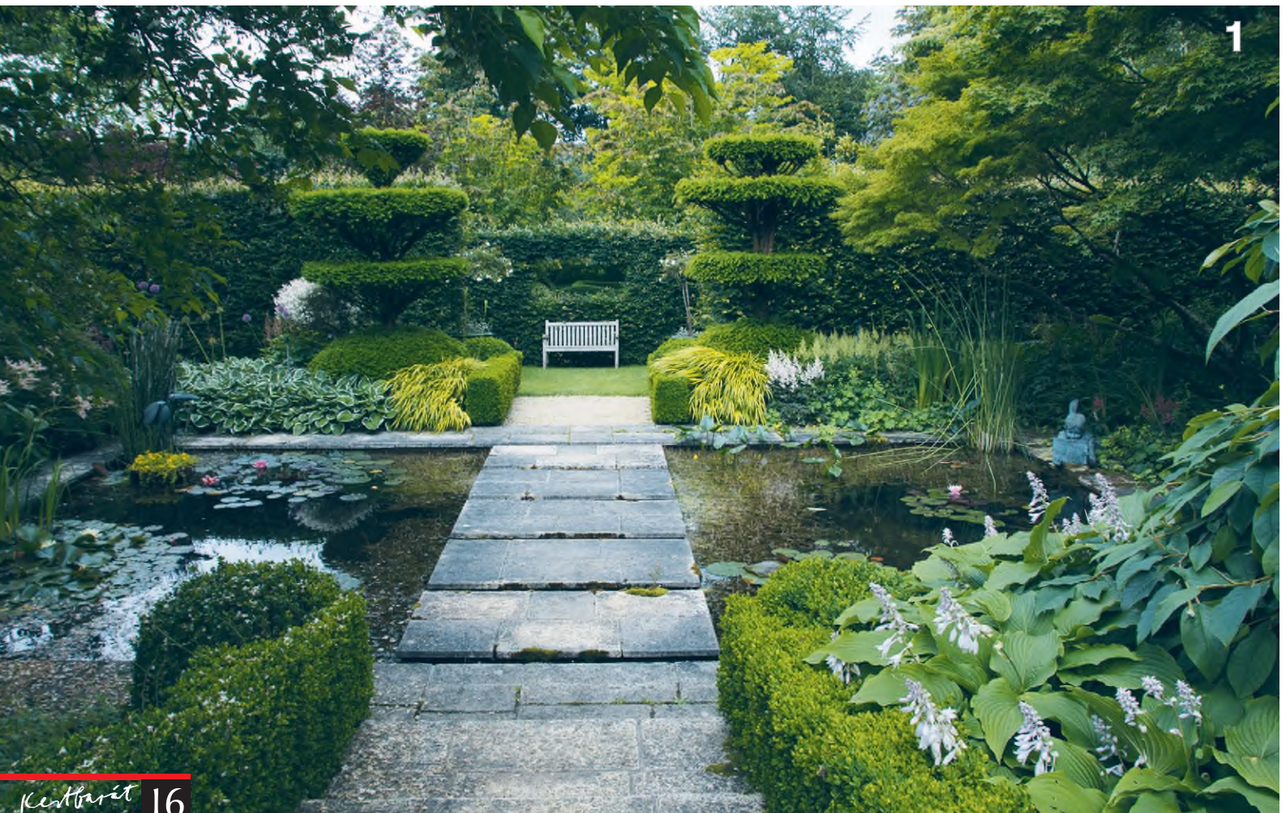

1 Alacsonyra nyírt buxussövény keretezi a formális kerti tóhoz vezető utat. A vízen átvezető beton lépőköveken egyszerre két ember is kényelmesen áthaladhat. A túlparton fehértarka árnyékliliom (Hosta) és szálkafű (Hakonechloa macra ‘Aureola’), tollbuga (Astilbe), valamint óriás hagyma (Allium giganteum) rejtőzik. A pad fölött a bükksövénybe vágott ablakon keresztül a mértani kertrészre látni

2 A nyolcszögletű tó tradicionális, hosszú évelőágyás-sort zár le. A kerti padról mintegy ötven métert láthatunk egyben. A tiszafasövény egynemű hátteret ad, a fölé magasodó gömbjuharok (Acer platanoides ‘Globosum’) friss, idei hajtásai még színesek. Nyár közepén, július-augusztusban mutatja a legszebb arcát a kertrész, amikor az ódon cserepekbe ültetett, hófehér szerelemvirágok (Agapanthus) teljes pompájukban nyílnak

3 Az időjárás és a páradús mikroklíma a kert zöldjébe olvasztotta a termetes betonvályút. A békalencse (Lemna minor) szinte beborítja a majdnem teljes árnyékban levő vízfelületet. Túlfolyója a második, elnyújtott téglalap alakú tóba vezet

4 Normandia kertjeiben minden kissé nagyobbra nő, hála a tenger közelségének, valamint a sok csapadéknak. Ebben komoly hasonlóságot mutat Délnyugat-Anglia kertjeivel, a növényanyag viszont már inkább a kontinensre jellemző. A kerti pad előtt klasszikus párosítás látható a sárga-zöld témára: szálkafű és palástfű, távolabb Carex elata ‘Aurea’, a kerti padon túl pedig termetes tópartifű (Rodgersia podophylla)

1 A hosszú évelőágyást a tóparti kerti pad zárja le. Az oszlopos tiszafák *(Taxus baccata ‘Fastigiata’)* között az ágyás ezen részét meghatározó kontrasztos kiültetés a vörös-sárga-narancs színekkel játszik: balról kutyatej *(Euphorbia cornigera)*, sásliliom *(Hemerocallis ‘Stella d’Oro’)*, csillagfürt *(Lupinus)*, jobbra fáklyaliliom *(Kniphofia uvaria)*, hamuvirág *(Ligularia dentata ‘Britt-Marie Crawford’)* és palástfű *(Alchemilla mollis)*

2 A vadregényes ösvény a hosszú, téglalap alakú tóhoz vezet. Az út melletti kisvirágú bogyós orbáncfű *(Hypericum androsaemum)* elnyílás után az idény végéig terméseivel is díszít

3 A bükkablakon át tárul először a szemünk elé a gondosan nyírt buxussövény-labirintus. A parkokat idéző hangulatról törökmogyoró *(Corylus colurna)*, örökzöld magnólia *(Magnolia grandiflora)*, perzsa varázsfa *(Parrotia persica)* és néhány lepényfa *(Gleditsia)* gondoskodik

4 A tündérrózsák *(Nymphaea ‘Sulphurea’* és *‘Attraction’)* között, a sarokban helyezték el a tó egyik meglepő látványosságát, a vörösréz vízköpő madarat. Bár betontalapzaton áll, azt a pénzlevelű lizinka *(Lysimachia nummularia ‘Aurea’)* jótékonyan takarja, és a talpalatnyi hely egyúttal a lizinkát sem engedi elburjánzani. Háttérként téli zsurló *(Equisetum robustum)* került a mocsárzónába. A tópartifű *(Rodgersia pinnata ‘Elegans’)* rózsaszín virágtömege nélkül, levéldíszként is megállja a helyét

A SZERZŐ FELVÉTELEI

valamint az öt érzék kertje. A klematisszal és lilaakáccal befuttatott pergolasétány központi elosztó térként szolgál.

A kert második része, a Plantbessin, a párizsi grafikus-rézkarcművész és tájépítész *François Houtin*-nel való együttműködés eredményeként született, a látogatók ezzel a kertszakasszal találkoznak legelőször. Alapterülete szinte megegyezik a régi kertével, a tiszafasövény itt is jelentős szerepet kap térelválasztóként, csak a buxuslabirintus ívei terelik játékosabb kacskaringókba.

A legelső és legmagasabban fekvő kerti szoba a fűfélék birodalma, a szigorúan szabályos térben a japánfű *(Miscanthus)*, a kékperje *(Molinia),* az árvalányhaj *(Stipa)* és a zabfű *(Helictotrichon)* közé ültetett, a helyi éghajlatnak köszönhetően két-három méter magasságba törő virágzatú évelők – borkóró *(Thalictrum)*, keserűfű *(Persicaria)* és ördöggyökér *(Ferula)* – alkotnak meglepő csoportot. Néhány lépcsőfokkal lejjebb a kék kertben a négy sarokba ültetett emeleteságú somok *(Cornus controversa ‘Variegata’)* alatt ezüstlombú és kékvirágú évelőkkel *(Geranium, Lavandula, Stachys, Agapanthus)* találkozunk. Augusztusban, a hortenziaidény csúcsán a bugás hortenziák *(Hydrangea paniculata)* hófehér bugái is emelik a kert díszértékét.

Onnan lesétálva jutunk a madaras kerti tó partjára, azután beton járólapokon a buxuslabirintushoz, majd a mini-arborétum végén, kis, sásliliomokkal megrakott átkötő részen át a régi kertbe. Az újabb kiültetés modern, szögletes alaprajzát az évelők özöne oldja és olvasztja össze a régi kert buja dzsungelével, amiből a másik nagy tónál kapunk ízelítőt. A középkori időket idéző illatok kertjében gyógy- és fűszernövények díszítenek, döntően kék-szürke-fehér színekben, amihez a kertrészlet közepén helyet foglaló fűzlevelű körte *(Pyrus salicifolia ‘Pendula’)* és a *Fée des Neiges (Snow Fairy)* rózsa is hozzájárul.

Az angol mintára kialakított központi gyep mentén beültetett vibráló színű évelőágyás (*Allée des Fleurs*) hátteréül az elmúlt harminc évben felnőtt fák csoportjai szolgálnak. Bár a kialakítás hagyományos, egy-két meghökkentő növényfaj is akad a kiültetésben. Felső harmadába kerültek a sárgák-narancsok és vörösek, majd a nyolcszögletű medence felé szelíden lejtő terep alsó kétharmada fokozatosan vált át pasztellszínekbe: a kékbe és rózsaszínbe való átmenethez fehér virágú évelőket használtak.

LES JARDINS DE CASTILLON
14490 Castillon,
France
Tel.: (+33)-231925603
Nyitva tartás:
Májustól október 12-ig
keddtől szombatig 14–17 óráig
Június-júliusban
vasárnap is nyitva 14.30–17 óráig
Belépőjegy: 7 €

A távol-keleti kert tavasszal felhőmintára vágott azáleákkal és rododendronbokrok erdejével nyújt felejthetetlen élményt a látogatóknak, amire a központi pagodából a legjobb a rálátás. A sétakertből kis, lépőköves ösvény vezet a lilaakáclugas tömény, levendulalila felhőjébe, majd a vegyes kiültetést keretező csillagsomok (*Cornus kousa*) mellett a szabadon formált gyepen át visszajutunk a kerti tóhoz és a nedvességkedvelő évelők birodalmába.

Colette Sainte-Beuve mind a mai napig személyesen vezeti a kert mellett működő kisebb évelőkertészetet, a szerencsések találkozhatnak és beszélgethetnek is vele.

F. Gergely Ágnes

IDEGEN TÁJAKON

Gyűjteményes rózsakert Szlovákiában

Balassi Bálint költőnk szülővárosára tekint le a Zólyomi Műszaki Egyetem égisze alatt működő, csaknem 50 hektáros Arborétum Borová Hora. Három legjelentősebb látnivalója faállománya, rózsagyűjteménye és kaktuszgyűjteménye, de nyilván nem véletlen, hogy május végén rododendronnapokat is tartanak.

Az arborétumot 1965 tavaszán alapították. Elsődleges célja Szlovákia őshonos faállományának bemutatása, védelme, a ritkább változatok felkutatása, szaporítása, és ezáltal génbank létrehozása. Mintegy 1800 taxon található a zólyomi medencére jellemző dimbes-dombos kertben, szép, tájképi stílusban kiültetve. Kaktuszgyűjteménye elsősorban Mexikóban és az USA-ban honos fajokból áll, leginkább a *Mammillaria* és *Echinocereus* nemzetségek tagjaiból.

A rózsák hozzávetőleg 800 fajtája, illetve faja – ágyás-, kúszó-, talajtakaró- és bokorrózsák, teahibridek, meglepően sok, 111 miniatűr rózsa és a világ különböző részein őshonos vadrózsák – pompáznak a kertben évről évre. Megőrzik a régi, ellenálló fajtákat, hiszen a nemesítés fontos alapanyagai. Sokukat az egykori Osztrák–Magyar Monarchia területén hozták létre, elsősorban *Rudolf Geschwind* (1829–1910) rózsanemesítő. Megtaláljuk a kertben *Chotek Mária Henrietta* (1863–1946) alsókorompai grófnő

A Magyar Rózsatársasággal együttműködve indítottuk el rózsákról szóló sorozatunkat, melynek most a kilencedik részét adjuk közre. Az önszerveződő civil társaság hat éve tevékenykedik hazánkban. Kezdő és gyakorló rózsabarátokat fogad tagjai sorába, az igényesebb nemzeti kertkultúra fejlődését igyekszik ösztönözni.

Magyar Rózsatársaság
BUDAPEST

‘Orange Flame’ miniatűr rózsa

György Szilveszter egyik fajtája a ‘Zsilinszky István’

Rosa ‘Galoff’

A SZERZŐ ÉS ZOLTÁN FERENC FELVÉTELEI

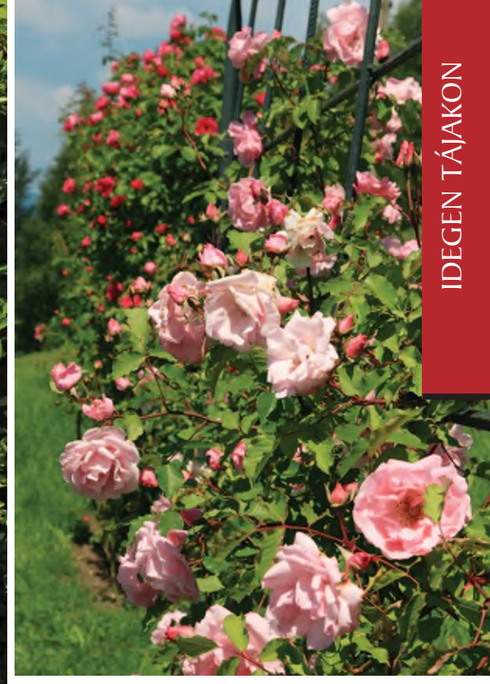

IDEGEN TÁJAKON

néhány fajtáját is, aki szenvedélyes rózsagyűjtő és nemesítő volt, rózsagrófnőnek is nevezték.

Márk Gergely neve is szerepel a nemesítők között, valamint a ma is élő *György Szilveszter*, a hajógépészből lett rózsanemesítő. Ő elsősorban törpe és talajtakaró rózsákkal foglalkozik, hozzávetőleg 140 fajta fűződik nevéhez. Apró kertjében hatalmas, közel 600 taxonból álló gyűjteményt ápol, az egykori Szovjetunióban nemesített fajták közül is sokat megmentett. Természetesen a nagy nyugat-európai cégek (Kordes, Meilland, Tantau stb.) számos gyönyörű rózsáját is megcsodálhatjuk.

A Borová Hora arborétum rózsagyűjteménye kevésbé tájképi jelleggel, inkább gyűjteményes és bemutató céllal, típusok szerint csoportosítva, névtáblákkal ellátva várja a látogatókat. A fajtanevek iránt kevésbé érdeklődőknek is szemet gyönyörködtetők a hegyoldalban, teraszosan kialakított ágyások, a háttérben sok szép fenyőfélével, még távolabb a hegyek hullámzó vonalaival. Az ágyásrózsákat levendulasorok szegélyezik, a bokor- és kúszórózsák tövét szalmával takarják. A város fölé magasodó domboldalon, a szépen gondozott kertben a rózsák feledtetik a panelnegyedek látványát.

Az arborétum csak hétköznapokon tart nyitva, kivéve a májusi rododendron-, illetve a június eleji rózsanapokat, amikor hétvégén is látogatható. Ezek pontos időpontjáról a honlapon tájékozódhatunk (www.arboretum.sk).

Józsa Kata

Gyógynövényes kert HALIMBÁN

**A Dél-Bakony nyugati peremén, Ajkától 16 km-re húzódik a mindössze 1200 lelket számláló veszprémi falucska, Halimba.
Ott élt és tevékenykedett dr. Szalai Miklós (1902–1990) katolikus pap a második világháborút követő évektől haláláig.
Azzal a szándékkal érkezett a faluba, hogy papi hivatása mellett a gyógynövények tanulmányozásának szentelje életét.**

Vajon miért éppen Halimbára esett dr. Szalai Miklós választása? Korábbi tanulmányaiból tudta, hogy a Bakony és a Kisalföld találkozásánál fekvő Halimba és környéke Magyarország egyik leggazdagabb gyógynövénytermő vidéke. A különböző tájak találkozása különböző talajtípusok kialakulását eredményezte, ami számos növénytársulás előfordulását, megtelepedését segítette. Kis távolságokon belül nagyon gyorsan változik a növénytakaró: a tájra jellemző cseres tölgyes, cseres molyhos tölgyes, gyertyános kocsánytalan tölgyes növénytársulások, továbbá karsztbokorerdők, gyertyánelegyes bükkösök is megtalálhatók. A fás szárúak mellett a lágyszárú növények esetében is igen széles a választék.

Gazdag növényvilág

Az igen gazdag növényvilág a múltban és még napjainkban is jelentős gyógynövényállománnyal büszkélkedhet. Ez a természeti adottság tette lehetővé, hogy Szalai Miklós keze alól számos gyógynövény-teakeverék került ki, amellyel kezdetben a halimbai lakosokat, később a környékbeli, majd az ország különböző részén élő betegeket is ellátta.
A gyógytea-keverékek „térhódításának” az is kedvezett, hogy a második világháborút követően 1977-ig nem volt háziorvos a faluban. Akkoriban 8-10 falut látott el egy orvos, így a betegeknek a 16 km-re fekvő Ajkára kellett átjárniuk. A háborút követően kevés gyógyszer állt rendelkezésre, azok is drágák és nehezen hozzáférhetők voltak, így a falubeliek az enyhébb betegségek kezelésére (gyomorpanaszok, meghűlés, ízületi bántalmak stb.) a gyógynövényekhez fordultak segítségért. A helybeliek többsége – tudva az esperes gyógynövényismeretéről – Szalai Miklós segítségét, tanácsát kérte. Ő pedig a keverékek összeállításakor figyelembe vette a szóban forgó betegségen kívül meglévő továbbiakat, valamint az egyéb tüneteket és az életkori sajátosságokat is. Személyre szabott, öt-, esetenként 10-15-féle gyógynövényből összeállított teát készített a hozzá forduló betegeknek. A múlt század 60-as, 80-as éveiben szinte alig akadt ember az országban, aki ne ismerte vagy kóstolta volna a gyógyteáit.

A 80-as évek elejétől a kistarcsai Szilasmenti Mezőgazdasági Termelőszövetkezet közreműködésének köszönhetően *Halimbárium* néven kerültek kereskedelmi forgalomba az esperes teái. A 16 leghíresebb gyógytearecept szabadalmi jogát megvásárolva hatfélét kezdett a szövetkezet gyártani és forgalmazni. Mindemellett az espereshez is érkeztek megrendelések gyógyteákra az országból és a határainkon túlról is. A teák értékesítéséből befolyt összeget közhasznú célra fordította, a helyi, szegénysorból származó tehetséges gyermekek taníttatását, illetve adományok formájában katolikus templomok felújítását támogatta.

Első kert

Múzeum lett

Halálát követően 1999-ben Halimba Község Önkormányzata megvásárolta a Római Katolikus Egyházközségtől az egykori lakóházat, ahova az esperes nyugdíjas éveiben költözött. Felújította és múzeummá alakíttatta a házat, ahol a zirci Bakonyi Természettudományi Múzeum munkatársai állandó kiállítást rendeztek be. Ezt követően felújították a kertet is, amely azóta is gyógynövényes bemutató- és oktatókertként üzemel. Közel 4000 négyzetméteren számos gyógynövényágyás várja a látogatókat.

A gyógynövények mellett veteményágyásoknak is helyet ad az emlékház kertje. Biodinamikus gazdálkodást folytatnak, figyelmet fordítanak a tudatos növénytársításra, az esővíz használatára, a komposztálásra és a talajtakarásra. Az ágyásokban nevelt zöldségeket a helyi óvoda konyhájának adják, de a falubéli általános iskolásoknak és a szociálisan rászorultaknak is jut belőle.
A tápiószelei Növényi Diverzitás Központtól 50 gyümölcsfát kapott a halimbai önkormányzat, köztük több régi, őshonos magyar gyümölcsfajtát, mint a *'Budapest'* és a *'Ceglédi óriás'* kajszikat, a feledésbe merült *'Török Bálint'* almát vagy a *'Bőrkörtét'*. Huszonegy fa található az emlékház kertjében a zöldségágyások ölelésében. Termőre fordulásuk után azok gyümölcse is az óvodások és az iskolások asztalára kerül majd.

Vegyszerek nélkül

A kert egész területén vegyszermentesen gazdálkodnak, gyógynövénylevekkel permeteznek, igen hatásos például az erjesztett csalánlé a növényerősítésben, illetve a levéltetvek elleni védelemben. Sikerrel próbálkoznak még az édeskömény, a lándzsás útifű és a zsurló áztatásával, erjesztésével a különböző növénybetegségek vagy kártevők ellen.

Kút szőlővel

Komló

Egyéves fajok ágyása

Az emlékház nem a gyógynövények termesztését, hanem azok bemutatását tűzte zászlajára

Az *„Ora et Labora – Imádkozzál és dolgozzál, avagy összefogással a helyi kulturális értékek integrált bemutatásáért”* pályázatnak köszönhetően 2010-ben átépítették a kertet, új gyógynövényágyások készültek. Megújult a burkolat, elkészült számos épület, köztük a melegház, a hidegház és a növényszaporító üvegház. Felújították a kerti kutat és – jelenleg szőlő és komló támasztékául szolgáló – kerengő létesült köré. Gyógynövényszárítót alakítottak ki, ahol házi készítésű napkollektoros és napelemmel ellátott szárítóberendezés is helyet kapott. A megépült kemence a falu rendezvényein üzemel a halimbai lakosok örömére.

A felújításhoz a helyi önkormányzat és a Veszprémi Érsekség is hozzájárult, és helyi vállalkozók is támogatták a munkát.

Körömvirág

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Az emlékház nem a gyógynövények termesztését, hanem azok bemutatását tűzte zászlajára az oktatás és az egészséges életmódra való nevelés jegyében. Betekinthetünk a halimbai esperes életébe és munkásságába, megismerkedhetünk a gyógynövények jótékony hatásával és felhasználásával, megkóstolhatjuk (pl. édeskömény, snidling, metélő fokhagyma), megszagolhatjuk (pl. magas illóolaj-tartalmú mentafélék, rozmaring, kakukkfű) és megtapinthatjuk (pl. érdes levelű orvosi zsálya, csicsóka, orvosi atracél) őket.

Nagyobb csoportok – előzetes egyeztetés alapján – gyógyteákat kóstolhatnak és a helyi kemencében sült kenyeret, kalácsot vagy langallót fogyaszthatnak, amihez az alapanyagok nagy részét a kertben termesztett gyógy-, fűszer- és zöldségnövények adják.

Óvodások, iskolások

A látogatók között sokan fölteszik a kérdést: miért nem lépnek ténylegesen Szalai Miklós esperes nyomdokaiba azzal, hogy gyógyteákat készítenek és értékesítenek? Az egyszerűnek tűnő kérdés mögött számos probléma és nehézség húzódik. Amíg a múlt század közepén és végén lehetőség volt Halimbán és környékén összegyűjteni, pajtákban vagy padlásokon szárítani, később egy tálban összekeverni és papírzacskókba tölteni a gyógyteákat, ma ez a tevékenység engedélyhez kötött, ráadásul jelentős beruházást és nagy szakértelmet igényel. Az emlékház csupán az emlékek őrzését, a gyógynövények ismeretének és hasznosságának továbbadását tekinti feladatának.

Ezt a célt nemcsak a Szalai Emlékház tűzte zászlajára, hanem a helyi oktatási intézmények is. A Hársfa Óvoda pedagógusai kezdik „beoltani” a legkisebbeket a gyógynövények ismeretével és azok hasznosságával azáltal, hogy az óvoda kertjében évek óta kis gyógynövénykertet gondoznak. Minden évszakban ellátogatnak az óvodások az emlékház kertjébe, és megtekintik az időszerű kertészeti munkákat, segítenek a veteményezésben, gyógynövényekkel ismerkednek, gyógyteákat kóstolnak. Az óvodából kikerülve a helyi általános iskolában kamatoztathatják és bővíthetik ez irányú tudásukat. Az iskola – mely 1996-tól Szalai esperes nevét viseli – minden év májusának első csütörtökén Szalai Emlékversenyt rendez a környékbeli általános iskolák közreműködésével. Így némi túlzással elmondható, hogy a falu apraja-nagyjának élete szervesen kötődik az esperes életéhez, azon belül a gyógynövények ismeretéhez, szeretetéhez.

Imre Zsuzsanna

(Felhasznált irodalom: M. Mester Katalin: Halimba története mozaikokban, 2009, Halimba Község Önkormányzata)

Történelmi gyümölcsfák történelmi környezetben

Jó érzéssel gondolunk vissza a nagyszüleink kertjében szedett gyümölcsök zamatos ízvilágára. Nosztalgia- vagy történelmi fajtáknak hívjuk azokat a gyümölcsöket, amelyek kiszorultak az üzemi termesztésből, és már csak a házikertekben találhatók meg.

Napjainkban ismét sokan keresik a több száz éves fajtákat, ezért a hobbikertészek legnagyobb örömére egyre több kertészeti árudában hozzá lehet már jutni ezekhez a különleges facsemetékhez, például a **Kiváló Áruda címet elnyert Pálmaház Kertészetben** is.

A **gödöllői Királyi Kastély parkjában** található árudát üzemeltető **Lyra Florae Kft.** célja, hogy a különleges történelmi környezetben kialakított kertészet többet nyújtson a látogatók számára, mint egy egyszerű áruda, ezért is emeli be a már eddig is igen széles gyümölcsfa-választékába 2016 őszétől az alábbi történelmi fajtákat.

Egyes gyümölcsfajtákat ellenállóságuk miatt kedvelnek a kerttulajdonosok, mert sokan nem szeretnek permetezni. Ilyen például az Erdélyből származó több száz éves *Batul* alma, kemény húsú, édes, savas, bőtermő fajta. A *Besztercei szilvát* mindenki ismeri, és bár fogékony a sharka-vírusra, kiváló íze és beltartalmi értékei miatt ma is az egyik legkeresettebb fajta a kertészeti árudákban a szabadgyökerű gyümölcsfaidény ideje alatt. Már a 16. században említésre került ez a szilvafajta. A Felső-Tisza-vidékről származó *Nemtudom*, vagy más néven *Penyigei szilva* is egyre keresettebb napjainkban. Kiváló lekvárnak, és remek pálinka készíthető belőle. Körtéből is számos nosztalgiafajta lesz elérhető október végétől a **gödöllői Pálmaház Kertészetben**. A kisebb gyümölcsűek közül említhetjük a korai *Árpával érőt* és az *Arabitkát*, de olyan ritkaságok is megtalálhatók a választékban, mint a *Nagy szegfűkörte* vagy a *Császárkörte*.

Jó érzés, hogy a jövő nemzedéke, az unokáink az általunk ültetett nosztalgia-gyümölcsfajtákat fogják szüretelni, és úgy emlékeznek majd ránk, mint most mi a nagyszüleinkre.

Keressen fel minket! Legyen a vásárlónk!

PÁLMAHÁZ Kertészet
A kertek Királynője

PÁLMAHÁZ KERTÉSZET ÉS HERBÁRIUM
2100 Gödöllő, Martinovics Ignác u. 2/a
Nyitvatartás:
Hétfő–szombat: 8:00–18:00
Vasárnap: 9:00–16:00

A képen látható fák illusztrációk, nem történelmi gyümölcsfák

KIVÁLÓ MAGYAR ÁRUDÁK

Horváth Kertészeti Árudák

Igényesen berendezett környezetben a több ezer, kiváló minőségű növényen kívül a szép kerthez szükséges kellékek széles választékát is megtaláljuk a Horváth és Oázis Kertészetekben Nagykállóban, Nyíregyházán, Debrecenben és Hajdúnánáson. Növényben az elsők!

Nagykálló, Korányi F. u. 78.
www.horvathkerteszet.hu
(+36)-42-263-325

Parti Kertészet

A Parti Kertészet Szombathely zöldövezetében működik. 1,5 ha-on termelt saját növényeik mellett folyamatosan megújuló árukészletükben minden megtalálható, ami a kertészkedéshez szükséges. Bemutatókertjük a növények beültetésében is segítséget nyújt.

9700 Szombathely, a Kámont és Oladot összekötő út mellett
partikerteszet.hu
facebook.com/parti.kerteszet.szhely
(+36)-94-714-092
Nyitvatartás: h–szo: 8–18, v: 8–13

Örökzöld Kertészet

Az Örökzöld Kertészet Kft. a térség egyik legszebb, legnagyobb növénykínálatával várja a lakossági vásárlókat, kertépítőket, viszonteladókat. A közel 30 hektáros díszfaiskola stabil hátteret nyújt a szombathelyi és soproni áruda részére. Széles választékban kínálnak még import növényeket, faiskolai és kertészeti kiegészítőket.

Sopron, Győri út 52.
Szombathely, Páfrány u. 2/b.
www.orokzold.hu; facebook.com/orokzold
(+36)-70-6363-603 (Szombathely)
Nyitvatartás: h–p: 8–18, szo–v: 8–16

Pálmaház Kertészet

A gödöllői királyi kastély parkjában található a Pálmaház Kertészet és Herbárium. Különlegessége a hat, különböző stílusban kialakított mintakert, valamint a széles és egyedülálló választék. A kínálatban a kastélykert összes fafajtája megtalálható. A pálmaház jobb szárnyában herbárium kapott helyet, ahol a kézműves teák, lekvárok, szörpök, fűszerek és kozmetikumok széles tárháza várja az érdeklődőket.

2100 Gödöllő, Martinovics Ignác u. 2/a
www.palmahazkerteszet.hu
(+36)-20-415-0063
Nyitvatartás: h–p: 8–18, v: 9–16

KEFAG Zrt. Juniperus Parkerdészet

Több mint 25 éve foglalkoznak dísznövénytermesztéssel. Közel 60 hektáron nevelnek díszfákat, díszcserjéket és örökzöldeket kis- és nagykereskedelmi értékesítésre. Kecskeméti 4000 m²-es árudájukban közel 100 fajta díszfából, több mint 100 fenyőféléből és mintegy 500 fajta díszcserjéből válogathatnak a vásárlók. Választékbővítésként évelők, mediterrán, egy- és kétnyári növények és egyéb kertészeti kiegészítők is szerepelnek termékeik között. Kerttervezéssel, kertépítéssel, szaktanácsadással és növénykölcsönzéssel is foglalkoznak.

6000 Kecskemét, Mártírok útja 88.
www.juniperus.hu; juniperus@kefag.hu
(+36)-76-501-625, (+36)-30-748-6926,
(+36)-30-416-7595

Fitoland Kertészet

Virágos és leveles szobanövények, szezonális kerti gyümölcsök és dísznövények is szerepelnek termékeik között. Élő virágaik, dísznövényeik mellett virágföldeket, tápanyagokat, a legújabb divatnak megfelelő kaspókat, kerámiákat és a kerti munkákhoz szükséges szerszámokat, védőfelszereléseket is megtaláljuk náluk. 1700 m² üvegházi felületen, valamint az 5500 m²-es faiskolai szabad területen hatalmas választékban válogathatunk a dísznövények, kertdekorációs termékek közül.

Fitoland Budafok: Budapest, 1223 Rókales u. 2-4.
(a Memento Park – szoborpark – közelében); (+36)-1-226-6656
Fitoland Belváros: Budapest, 1083 Korányi S. u. 2/c
(a Füvészkertnél, a Klinikák megállótól 5 percre); (+36)-1-303-4934
Budapest, 1083 Tömő u. – Illés u. sarok (+36)-1-215-0392

SAFRU Kertészet

A SAFRU áruda 1985-ben alakult. A folyamatosan bővülő növényválaszték mellett speciális földek, talajjavítók, cserepek, kaspók, dézsák, virágládák valamint gyepszőnyeg is kapható. 300 m²-es virágcsarnokukban az egzotikumok mellett apróbb ajándéktárgyak, kellékek, az évszaknak megfelelő dekorációk is kaphatók. Virágkötőjük a legkacifántosabb csokrot is elkészíti. Rendezvénydíszítést, park- és kertépítést is vállalnak, dísznövénykölcsönzéssel is foglalkoznak. Az áruda mellett stílusosan berendezett cukrászda mediterrán hangulatú teraszán pihenhetjük ki a vásárlás fáradalmait.

1112 Budapest, Budaörsi út 1092/5 hrsz.
(a nagybani virágpiac mellett, tömegközlekedéssel a Móricz Zsigmond körtérről induló 240-es autóbusszal közelíthető meg, a Madárhegy megállóig kell utazni).
www.safru.hu, info@safru.hu
(+36)-1-246-2872, (+36)-30-330-7630
Nyitvatartás: hétköznap: 7–18,
szo: 7–16, v: 8–12

Apátfa Kő- és Kertcentrum

A családi vállalkozásként 2003 óta működő centrum Zalaegerszegen található a 76. sz. út mellett. Négyszer nyerték már el a Kiváló Áruda díjat. Minden megtalálható náluk, ami a minőségi kert építéséhez szükséges: örökzöldek (saját faiskolából), díszfák, díszcserjék, évelők, balkonnövények, mediterrán növények, gyümölcsoltványok és gyepszőnyeg. Széles választékban kínálnak térkövet, terméskövet, kerti fajátékokat, kerámiákat, kaspókat, virágföldet, kertészeti kiegészítőket, kerti sütőket. Növénykölcsönzéssel, esküvői dekorációval, virágkötészettel is foglalkoznak. A Naste Bau Kft. környezetrendezéssel, térburkolat-építéssel szélesíti tevékenységi körüket. Visszatérő vevőiknek törzsvásárlói kártyával kedveskednek.

Kismoha Kft., Apátfa Kő- és Kertcentrum, 8900 Zalaegerszeg, Gazdaság u. 70.
www.apatfakertcentrum.hu; facebook.com/apatfakertcentrum; (+36)-92-599-238
Nyitvatartás: egész évben hétköznap 9–17.30; szombaton szezonban 8–17, egyébként 8–14

ELÉRKEZETT a gyep (újra)telepítésének ideje!

Az idei nyarat is a szélsőségek jellemezték: a hosszan tartó hőséget és szárazságot áradásszerű esőzés, vihar, sok helyen jégeső követte. A kerttulajdonosok minden erőfeszítése ellenére kiszáradás, kipállás, gombás betegségek jelentkeztek a gyepekben. A legyengült fű közül előtörtek az agresszív gyomok. A kora őszi időszak kiválóan alkalmas arra, hogy helyrehozzuk gyepünket.

Augusztus végétől, egészen, amíg az időjárás engedi, elvégezhetjük a gyeptelepítést, ha szükséges, a meglévő gyepek újravetését. Az ekkor vetett fűmag gyorsan kikel, a vetés nagyobb valószínűséggel gyommentes lesz, és a tél beálltáig kellően megerősödhet a fű.

A FŰMAGNÁL IS FONTOS A MINŐSÉG

Ha magvetéssel szeretnénk füvesíteni, a siker érdekében egyáltalán nem mindegy, hogy milyen fűmagot választunk. Ahogy az sem, hogy a fűmagkeveréket mikor csomagolták. Nem megfelelő tárolás (nedves, dohos helyen, vagy magas hőmérsékleten) jelentősen csökkentheti a csírázási erélyt.

Nagyon fontos, hogy az adott fűmagkeverék valójában mit tartalmaz. A vetőmagtisztaság arról ad tájékoztatást, hogy előfordulnak-e benne idegen magvak, valamint milyen a fűmagok csírázóképessége, ami összefügg azzal, hogy mennyire tökéletes fedést érhetünk el vele, vagy mennyit kell vetnünk az adott területre.

A LandscaperPro fűmagkeverékek az európainál sokkal szigorúbb amerikai szabványnak is megfelelnek, azaz magasabb csírázási és tisztasági százalékúak, így gyors és igen látványos eredmény érhető el velük. A hagyományos fűmagkeverékekhez képest kevesebbet kell elvetni belőlük ahhoz, hogy rövid idő alatt sűrű fedést adó gyepet kapjunk. Az igazán jó minőségű fűmagkeverékekben, mint amilyen az Everris cég LandscaperPro termékcsaládja, a hagyományos gyepalkotó fajok (csenkeszek, perjék stb.) kiváló tulajdonságokkal rendelkező nemesített fajtái vannak.

A fűmagkeverékek összeállításánál figyelembe veszik a változó fényviszonyokat, illetve a gyephasználattal kapcsolatos igényeket, így minden körülményre találhatunk megoldást. Többcélú keverékek is léteznek. A LandscaperPro termékek közül intenzív használathoz a Performance, árnyékba a Sun&Shade, díszpázsithoz (amit csak messziről nézünk) a Finesse fajtakeverék javasolt.

Az ideális fűmagkeverék kiválasztásához nyújt segítséget online fűmagválasztónk: http://landscaperpro.hu/hogyan/fumag_valaszto/.

MIÉRT SIKERESEBB AZ ŐSZI GYEPTELEPÍTÉS?

- Jó időben elegendő idő áll a rendelkezésünkre a tereprendezésre, a terület teljes gyommentesítésére.
- A talaj még elég meleg, de a levegő már hűvösebb. A fű gyorsan kel, gyorsabban megerősödik, kevesebb teret ad a melegkedvelő gyomoknak, amelyek ősszel már nem csíráznak ki. Még nem kell tartani talajmenti fagyoktól.
- A természetes csapadék és a reggeli harmat mennyisége is több, ami segíti a fűmag csírázását.

HOGYAN TELEPÍTSÜK (ÚJRA) A GYEPET?

A zsákban lévő magokat vetés előtt jól rázzuk össze, hogy a különböző magvak egyenletesen keveredjenek el. A kiszóráshoz használhatunk kézi kiszórókészüléket, hogy egyenletes legyen a kijuttatás. A fűmag kiszórása után hengerezzük, vagy tapossuk le a frissen vetett területet, majd öntözzük be óvatosan.

A vetés után 2 hétig naponta több alkalommal, kis vízadaggal adjunk frissítő öntözést, hogy a földet nedvesen tartsuk, és a gyökeresedés mielőbb meginduljon. A csírázáskor nem jó, ha teljesen kiszárad a talaj, de a túlöntözést is kerülni kell. Amikor megindult a frissen telepített fű növekedése, a talaj nedvességtartalmától függően térjünk át a napi egyszeri, majd a ritkább öntözésre nagyobb vízadagokkal (4-5 mm/alkalom). Természetesen, ha esett elegendő eső, az öntözés csökkenthető vagy akár teljesen elhagyható.

A frissen telepített gyep 6-7 cm-es magasságánál kerüljön sor az első vágásra. A területen az első fűvágásig kerüljük a taposást.

MIVEL SEGÍTHETJÜK A GYEP FEJLŐDÉSÉT?

Magvetéses gyeptelepítéshez, gyepszőnyeg-fektetéshez és felülvetéshez is érdemes a LandscaperPro New Grass magas foszfortartalmú, biztonságos, hosszú hatástartamú, burkolt gyepműtrágyát használni. A foszfor a gyökérfejlődést támogató tápanyag, a burkolat pedig biztosítja az egyenletes tápanyagfeltáródást, ezáltal elkerülhető a fű kiégése. Az ilyen típusú műtrágya 8-10 héten át egyenletesen adja ki magából a kellő tápanyagmennyiséget. Ennek köszönhetően a fű gyorsabban és erőteljesebben gyökeresedik, a még gyenge, érzékeny gyökér nem perzselődik. Érdemes apró, egyenletes szemcseméretű műtrágyát választani, ami kis, kézi szóró segítségével könnyen kijuttatható. Közvetlenül a telepítés előtt kell kiszórni, és a végleges talajegyengetéssel egy időben lazán bedolgozni a talaj felső egy centiméteres rétegébe. Használhatjuk felülvetésekhez és pótlásokhoz foltszerűen is. Speciális gyeptelepítő New Grass gyepműtrágya használatával a fű akár 10-14 nappal hamarabb kikel, így erős gyökérzettel telelhet, és tavasszal gyorsabban indul fejlődésnek.

MI KELL TEHÁT A TÖKÉLETES GYEPHEZ?

Kiváló genetikájú, tökéletesen és gyorsan csírázó fűmag, rendszeres locsolás és folyamatos tápanyagellátást nyújtó speciális gyeptelepítő gyepműtrágya.
Még több információ: http://landscaperpro.hu/vetes/

AZ IDŐJÁRÁS VEZÉNYEL

Visszavonhatatlanul megérkezett az ősz, jelen van színeivel, fényeivel, illatával. Csillogó bogyók bukkannak elő az őszi lombok közül, hogy még szebbé tegyék az év egyik legellentmondásosabb időszakát. Színei elkápráztatnak, ugyanakkor a barátságtalan, sötétebb hónapok közeledtét sejtetik.

ÉRIK A KOMPOSZT

Megtelt a komposztáló az elhervadt virágokkal, az ágyásokból kikerült egynyári növényekkel, az őszi munkák során keletkezett nyesedékkel, levágott fűvel, a fákról, bokrokról lehullott és összegyűjtött lombbal. A komposzttá alakulás idejét nagyban befolyásolja a benne lévő anyagok keveredése.

A bomlási folyamatot időnkénti átforgatással gyorsíthatjuk, ezzel a lebomlás során keletkező hő egyenletes eloszlását segítjük. A komposzt belsejében mindig melegebb van, mint a szélein. Jóllehet e folyamat a téli időszakban lassul, a halom felszínére vékonyabb rétegben szórt kaszálék- vagy szalmatakarás hőszigetelő rétegként az érés teljes leállását akadályozhatja meg.

CSIPKEBOGYÓK

Őszi kirándulások megszokott tájképe az erdőszéli vadrózsabokrok piros termésektől bókoló ágrendszere. A tűzpiros termések az elvadult kerti rózsákon is megjelenhetnek. Az őszi kert megannyi kötészeti alapanyagot is szolgáltat. A csipkebogyós hajtásokból szép és tartós ajtódíszt is készíthetünk, a csipkebogyó ugyanakkor értékes C-vitaminforrás is. Hideg vizes áztatás után készített teája kellemesen savanykás ízű, finom, meghűlés elleni tea. A hecsedlilekvárt vadhúsok mellé kínálhatjuk. Az érett bogyókat a fagyok előtt szedjük le.

MÁR CSAK NÉHÁNY ENYHE HÉTVÉGE

Megesik, hogy az október az ősz legmelegebb, vagy épp a legcsapadékosabb hónapja. Jól be kell osztanunk a munkák elvégzésére szánt időt. Lehet, hogy már csak néhány enyhe hétvége áll rendelkezésre, és a nappalok is rövidülnek. Megkezdhetjük a téli ásást, a talaj átforgatását és szellőztetését. A gyomokat gyökerestől fordítsuk ki, nehogy visszakapaszkodjanak. A kiürített virágtartókat tisztítsuk meg az edény falához tapadt, gyökérmaradványokkal átszőtt talajtól, ugyanezt tegyük a cserepekkel, szaporítótálcákkal, majd mossuk ki őket. Szedjük össze a paradicsomkarókat, a virágtámasztékokat, tisztítsuk ki a permetezőgépet, kapcsoljuk ki az öntözőberendezést. Készítsük elő a mediterrán növények téli szálláshelyét. Kétnyári növényekkel és borostyánnal ültessük be gazdagon az ablakládákat.

ÉVELŐKET TELEPÍTÜNK

A szelídebb őszi napokon folytathatjuk azoknak az évelőknek az áttelepítését, amelyeknek a jelenlegi környezetük nem kedvező, vagy kinőtték a helyüket. A kert is változik, időközben felnőnek a növények, esetenként elnyomják a mellettük lévőket, vagy olyan nagyra nőnek, hogy árnyékot vetnek az alacsonyabb termetű, esetleg fényigényes fajra. Az is előfordulhat, hogy a tetszetős fajokat a kert más szegleteiben is szívesen látnánk. Ilyen például a sásliliom *(Hemerocallis)* vagy a margaréta *(Leucanthemum)*, egyik sem hiányozhat a kertekből. Az erőteljes, egészséges bokrú, osztható tövű vagy gyökerű növények többnyire jól átvészelik az áttelepítést, a következő évben friss, életerős hajtásokat nevelnek. A kiásott növényeket tisztítsuk meg a beteg, sérült részektől, a hajtásokat kurtítsuk vissza. A töveket csoportosan ültessük az új helyükre, mert együtt szebben mutatnak majd, és természetesebb hatást keltenek. Minél később ássuk ki a növényeket, annál óvatosabban járjunk el. A talajban már készülődnek a rügyek, vigyázzunk rájuk.

FÖLERŐSÖDŐ SZÍNEK

Az időjárás vezényli a látványt, a hőmérséklet, a fény és a csapadékviszonyok rendezik a növényeket. A muskátlik színeit még fölerősíti az átszűrődő napfény, az utolsóként ültetett krizantémok hűvös hajnaloktól megrogyott szárait színes virágfejek húzzák még mélyebbre, a gyep nyirkos, a kert párában úszik, sárgulnak az árnyliliomok *(Hosta)* méretes levelei.

A TAKARÍTÁS HASZNOS

Tisztítsuk meg a kertet a falevelektől, az alóluk előbukkanó gyomoktól, lehullott ágdaraboktól. Tisztább, rendezettebb lesz, és tavasszal is kevesebb munkát ad majd. A nyáron sok bosszúságot okozó csigák is az elhalt, vagy télre visszahúzódó növények alatt keresnek téli menedéket. Meg fogunk lepődni, hogy milyen sokat találunk, érdemes összeszedni őket. A kert kitakarításával a kártevők és kórokozók áttelelőhelyeit is gyérítjük, mindenképpen érdemes időt szánni rá.

Kérdések és válaszok

Hogy kell helyesen gondozni télen a citrusféléket?

A citrom, a narancs, a mandarin fagyérzékenyek, átteleltetést igényelnek. A télikert vagy a növényház lenne a legmegfelelőbb hely a számukra, ám a 10 C-fok körüli világos, huzatmentes helyiség is megfelelő. Télen csökken a vízigényük, túl nedves talajban elpusztulnak finom hajszálgyökereik. Tápanyagot sem igényelnek, hisz a legtöbb citrusféle ilyenkor nyugalomban van, a lombhullás természetes folyamat. Amennyiben a növény a pincében tölti a telet, gyakran, rövid időre hagyjuk fölkapcsolva a lámpát. Szobában teleltetett növény a magasabb hőmérsékleten nem tud nyugalomba vonulni, elindul a hajtásnövekedése. A száraz levegőt és a fényhiányt lombhullással jelzik. Párásabb környezetben megjelenhetnek rajtuk a levéltetvek. Jobb, ha hagyjuk nyugalomba vonulni a növényeket, akkor erősebb lesz a tavaszi fejlődésük.

Áttelelnek a krizantémok a szabadban?

Enyhébbre fordult teleinken a legtöbb kapható fajta kiültetésben és nagyobb méretű cserépben is jól áttelel. A növények levelei természetesen jelzik, ha fagy érte őket, de ettől nem kell megijednünk. Az elnyílt virágokat szedegessük le, ám a hajtásaikat hagyjuk érintetlenül. A tövek alját alaposan vizsgáljuk át, mert a csigák kedvelik ezt a búvóhelyet, előfordul, hogy tömegével gyűlnek össze az ágaktól takart nedves földfelszínen. Tavasszal akkor vágjuk visz-

sza a régi hajtásokat, amikor az elszáradt hajtásrendszer közepén fölfedezzük a legalsó rügyekből előtörő friss leveleket. Juttassuk sok fényhez és levegőhöz őket.

VONJUK BE A GYEREKEKET IS

A gyerekeket is vonjuk be az őszi munkákba. Hagyjuk, hogy ássák a földet, szedjék a leveleket, gyűjtsék a terméseket, segítsenek eldugdosni cserepekbe a fagyokig még ültethető virághagymákat. Élvezni fogják a friss levegőt és a kapott feladatokat. Állítsunk az ablakból jól látható helyre együtt készített halloween-tököt.

SZOBANÖVÉNY-ISMERTETŐ

KANCSÓVIRÁG

A kancsóvirág (*Nepenthes*-hibridek) rovarfogó növény. A fajok keresztezésével megannyi fajta alakult ki, melyek kisebb vagy nagyobb kancsókat képeznek, gyakran világos vagy sötétzöldek, vöröses foltokkal. Rovarfogó szerveik, a kancsóalakú levelek vékony, de erős szárakon lógnak, tetővel zártak. Akkor nyílnak ki, amikor a nektárcseppek illata odacsalogatta az apró rovarokat. A csapdába pottyant rovarokat pepszintartalmú folyadék oldja föl, és alakítja a növény számára fölvehetővé. A „húsevő” növények, köztük a kancsókák is így fedezik a tápanyagszükségletüket.
Vízmosta sziklák, mocsarak, lápok környezetében fordulnak elő a természetben. Kevés gyökerükkel a tápanyag nélküli altalajból nem tudnak táplálékot fölvenni. Életben maradásukhoz nélkülözhetetlen a rovarfogás. Több mint 70 fajuk Ázsia

trópusi területeiről származik, de előfordulnak Madagaszkáron, a Seychell-szigeteken és Borneón is. Lakásokban világos, de tűző naptól védett helyen, 20-22 C-fokon tartsuk, télen azonban közel húzhatjuk az ablakhoz. Magasabb páratartalom mellett érzi jól magát, kedvező, ha a növényt felül nyitott üveggömbbe, floráriumba ültetjük, vagy terráriumba helyezzük. Ültetésekor alulra szemcsés drénágyat terítsünk, arra tápanyagmentes, rostos tőzeg kerüljön. Lágy vízzel öntözzük. A tartóüvegek tetejét részben takarjuk üveglappal, hogy a belsejükben magas páratartalom alakuljon ki.

Merényi Alexandra összeállítása

IDŐSZERŰ

Hold-naptár

2016. szeptember – november

SZEPTEMBER	
19. Hétfő	Vilhelmina
20. Kedd	Friderika
21. Szerda	Máté, Mirella
22. Csütörtök	Móric, Ottó
23. Péntek	Tekla, Lina
24. Szombat	Gellért, Mercédesz
25. Vasárnap	Eufrozina, Kende
26. Hétfő	Jusztina, Ciprián
27. Kedd	Adalbert, Döme
28. Szerda	Vencel
29. Csütörtök	Mihály, Mikes
30. Péntek	Jeromos, Örs
OKTÓBER	
1. Szombat	Malvin
2. Vasárnap	Petra, Tamás
3. Hétfő	Helga, Gertrúd
4. Kedd	Ferenc, Edvin, Zóra
5. Szerda	Aurél, Galina
6. Csütörtök	Brúnó, Renáta
7. Péntek	Amália, Márk
8. Szombat	Koppány, Demeter
9. Vasárnap	Dénes, Andor
10. Hétfő	Gedeon
11. Kedd	Brigitta, Gitta
12. Szerda	Miksa
13. Csütörtök	Kálmán, Ede
14. Péntek	Helén, Beatrix
15. Szombat	Teréz, Terézia
16. Vasárnap	Gál, Aurélia, Bedő
17. Hétfő	Hedvig, Hédi, Rudolf
18. Kedd	Lukács, Ambrus
19. Szerda	Nándor
20. Csütörtök	Vendel, Artúr
21. Péntek	Orsolya
22. Szombat	Előd, Korinna
23. Vasárnap	Nemzeti ünnep, Gyöngyi
24. Hétfő	Salamon, Ráhel
25. Kedd	Blanka, Bianka
26. Szerda	Dömötör, Albin
27. Csütörtök	Szabina
28. Péntek	Simon, Szimonetta
29. Szombat	Nárcisz, Melinda
30. Vasárnap	Alfonz, Stefánia
31. Hétfő	Farkas
NOVEMBER	
1. Kedd	Marianna
2. Szerda	Achillesz, Tóbiás
3. Csütörtök	Győző, Hubert
4. Péntek	Károly, Karola
5. Szombat	Imre, Zakariás
6. Vasárnap	Lénárd
7. Hétfő	Rezső, Csenge
8. Kedd	Zsombor, Kolos
9. Szerda	Tivadar, Szibilla
10. Csütörtök	Réka, Ariel
11. Péntek	Márton, Martin
12. Szombat	Renátó, Jónás
13. Vasárnap	Szilvia, Bulcsú
14. Hétfő	Aliz
15. Kedd	Albert, Lipót
16. Szerda	Margit, Ödön
17. Csütörtök	Hortenzia, Gergő
18. Péntek	Jenő
19. Szombat	Erzsébet, Zsóka
20. Vasárnap	Jolán, Edmond
21. Hétfő	Olivér
22. Kedd	Cecília
23. Szerda	Kelemen, Klementina
24. Csütörtök	Emma, Flóra, Virág
25. Péntek	Katalin, Katinka

Telihold · Fogyó hold · Újhold · Növő hold

Kos · Bika · Ikrek · Rák

Oroszlán · Szűz · Mérleg · Skorpió

Nyilas · Bak · Vízöntő · Halak

Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a „termése" fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondozni, amelyeknek a virága fogyasztható (pl. brokkoli)

Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknél a gyökér maga a termés (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni

E napokon a föld fölött élő kártevők ellen érdemes védekezni

Ezek a napok kedveznek a metszéshez

Kert előkészítése, ásás, talajlazítás

Gyógynövények vetése, ültetése, ezek fölszedése. A növények gyógyhatása fokozott

Vermelni, raktározni e napokon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő

Ezeken a napokon lehetőleg ne vermeljünk, ne raktározzunk, vagy rakjuk át a raktározott terményeinket. Rothadásveszély

Csigairtás! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai

Favágás napjai. Ezeken a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálásra szánt

Nemesítés, oltás, szemzés napjai

Gombatermesztő közegek kezelésére, oltására, gombatermesztésre kedvező idő

Növényeinket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb

E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni

A fák törzsének védelme, fáink ápolásának napjai

Ezek a szüret, gyümölcsszedés napjai – ilyenkor a lé- és íztartalom fokozottabb

Befőzés napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer

Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai

E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfölvevő képessége hatékonyabb

Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása

A növényeinken a fedő-, védőtakarás megerősítése

Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprész pótlására ezek a napok javasoltak

Fűnyírás napjai

Összeállította: Bach Teodóra

Alapozzunk

**A kert jövő évi egészségi állapotának és a talaj termőképességének záloga a megelőző év szakszerű lezárása.
A betakarítás után távolítsuk el a területről a fertőzött növénymaradványokat, mert a kártevők és a kórokozók áttelelhetnek rajtuk.
Az utóbbi időben tapasztalt enyhe telek miatt különösen figyeljünk oda erre.
Most van itt az ideje a talaj szervesanyag-pótlásának és az őszi lemosó permetezéseknek is.**

HÚSOS SOM

A kertekben ritkán ültetett vadgyümölcs a húsos som. C-vitaminban, pektinben és más hasznos tápanyagokban gazdag, hosszúkás, piros termése szeptembertől érik akár 4-6 hétig is elhúzódóan. Kesernyés termése akkor szedhető, ha megcsípte a dér. Ekkor azonban már igyekezni kell, mert potyog, ezért célszerű a kis fa vagy bokor alá ponyvát teríteni. Frissen általában nem fogyasztjuk, de kiváló szörp, befőtt és lekvár főzhető belőle, nem is beszélve az illatos pálinkáról. Vadételek mellé mártogatóst, úgynevezett chutney-t (csatni) is készíthetünk belőle.
A húsos som laza, jó vízáteresztő képességű talajt kedvel, a kert napfényes részébe

ültessük. Árnyékban nem terem. Általában 5-6 méternél nem nő magasabbra. Kevés a kártevője. Bogernyőbe rendezett napsárga virágai kora tavasszal nyílnak. Lombja ősszel liláspirosra színeződik. Nagyon tetszetős, dísznövényként is megállja a helyét.

JAVÍTJA A TÁROLHATÓSÁGOT

Hosszabb ideig eláll a tárolásra szánt fejes káposzta, ha szeptembertől már nem öntözzük, nem fejtrágyázzuk. Különösen a nitrogénadagolás okoz kárt, fellazulnak a szövetek, könnyebben rothad a termés. Amennyiben még a betakarítás előtt túl

sok csapadék hullik, borítsunk a káposztaállományra fátyolfóliát, amely elvezeti a fölösleges vizet.
A téli tárolás sikerességét a fajtaválasztás és a tárolás körülményei is befolyásolják. Tárolásra csak a hosszú tenyészidejű, magas szárazanyag-tartalmú, tárolási fajták alkalmasak. Csak egészséges káposztafejeket hordjunk a tárolóba, a többit gondos tisztítás után savanyítsuk le.
A káposztafejeket lehetőleg polcon, egyesével tároljuk. A polcokat fertőtlenítsük le, helyezzünk rájuk tiszta csomagolópapírt. Rekeszben is eltarthatjuk, de csak egy rétegben helyezzük el benne a fejeket. Ha van elég helyünk, akkor a gyökerestől fölszedett káposztát nedves homokkal megtöltött ládába „ültetve” hosszú ideig eltarthatjuk. A tárolóhelyiség hőmérséklete tartósan 4-5 C-fok legyen, a kedvező páratartalom 85%.

SEMMISÍTSÜK MEG!

Az őszi gyümölcsbetakarítás során ne hagyjuk a beteg, vagy molyos gyümölcsöket a fán vagy a fa alatt. Szedés közben külön edényben gyűjtsük össze őket, ássuk a talajba vagy égessük el, hogy megsemmisítsük a következő évben fertőző áttelelő alakokat.
Az almamoly kifejlett hernyói szeptemberben elhagyják a gyümölcsöt, és a kéregrepedésekben telelnek. A monília a gyümölcsmúmiákban telel. A fa alatt vagy a fán hagyott károsodott gyümölcsből az eső vagy a szél juttatja tavasszal a virágokra.
Ne halogassuk az őszi lemosó permetezést, mert gyéríthetjük vele a következő évben fertőző vagy károsító áttelelő alakokat. Őszi lemosó permetezéshez rézkészítményeket (pl. Rézoxiklorid 50 WP, Funguran-OH, Bordóilé, Rézkén 650 FW) használjunk, tavasszal, a metszést követően rovarölő hatású szereket is (Vegarep EC, Agrokén, Olajos Rézkén, Vegesol eReS) bevethetünk.
Nagyon fontos, hogy a diófa alól szedjük össze a lehullott, megbarnult burkú termést, mert vélhetően a *nyugati dióburok-fúrólégy* károsította *(képünkön)*. Erről úgy győződhetünk meg, hogy ha fölnyitjuk a burkot,

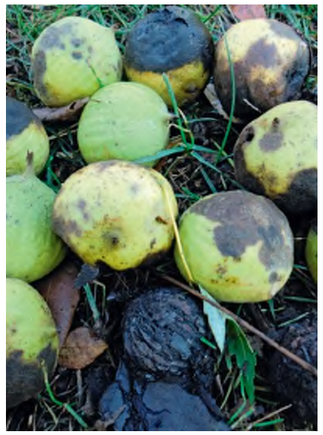

megfigyelhetjük az alatta nyüzsgő, akár húsz hófehér nyüvet. A kártevő báb alakban a talajban telel, így a károsodott termést mindenképpen égessük el, mert csak így vehetjük elejét a következő évi fertőzésnek. Karantén kártevő, ezért ha a kertünkben tapasztaljuk a jelenlétét, akkor jelentsük be az illetékes növényvédelmi hatóságnál.

ÓVATOSAN A FAHAMUVAL

A hamut sok helyütt nagy bátorsággal szórják ki a kertbe, abban a reményben, hogy jót tesz a talajnak és a növényeknek. Mielőtt ezt tennénk, tisztában kell lennünk az égési melléktermék valódi értékével.
A fahamunak nincs különösebb tápanyagpótló hatása. A fa égésével a nitrogén és a kén elillan a fejlődő gázokkal, csak kalcium-, kálium-, magnézium-karbonátok és mikroelemek maradnak benne. A tűzifa fajtájától függően a legnagyobb mennyiségben, körülbelül 25-30%-ban kalcium-karbonátot tartalmaz, ami a savanyú talajok mészpótlására, kémhatásának növelésére alkalmas. Kevesebb, mint 10%-ban tartalmaz káliumot, körülbelül 1-2%-ban foszfort, és igen kis mennyiségben mikroelemeket, vasat, mangánt, bórt, rezet és cinket. Nyomokban viszont nehézfémek, ólom, kadmium, nikkel és króm is lehetnek benne.

A fahamu nagyon finom szemcséjű, ezért a talajra szórva gyorsan kifejti hatását. A talaj pH-jának indokolatlan növelése, a fahamu szükségtelen kiszórása azonban megnehezíti a növények tápanyagfölvételét, ami a legtöbb növény esetében enyhén savanyú (pH 7 alatti) talajon a legtökéletesebb. Magas pH-tartományban fölvehetetlenné válnak a mikroelemek a növény számára, és hiánytünetek jelentkeznek rajtuk.
A fahamu felhasználható mennyisége a talaj típusától és kémhatásától függően változó. 5,5 pH alatti talajok kémhatását a mészkedvelő növények számára kedvezőbbé tehetjük, ha évenként egy alkalommal 10 dkg/m^2 fahamut 15 centiméter mélységben bedolgozunk. Káliumigényes zöldségkultúráknál, így a gyökérzöldségeknél bátran használhatjuk. A dísznövények közül a rózsa töve köré szórhatjuk, gyümölcsösökben az őszibaracknál használhatjuk így.
A fahamut a biokertészek is kedvelik. A növények köré szórva megvédhetik vele az állományt a csigáktól és a hernyóktól. A káposztaféléknél megelőzhető vele a tőrothadás és a káposztalepke hernyójának kártétele is csökkenthető.
A komposzthoz a többi alapanyaghoz viszonyítva legföljebb 3%-os arányban adjunk fahamut. Nagyobb arányban használhatjuk, ha sok tűlevelet halmoztunk a komposztra.

HAJTATOTT CIKÓRIA

A magyar gasztronómiában méltatlanul mellőzött levélzöldség a hajtatott (halványított) cikória. Előnye, hogy a friss zöldségfélékben szegény, téli hónapokban fogyaszthatjuk, változatosan elkészíthetjük. Az októberben elültetett erőteljes gyökerekből karácsonyra friss hajtatott cikóriát kaphatunk.
A cikóriasaláta C-, A-, B_1- és B_2-vitaminban, kalciumban, magnéziumban, foszforban és vasban gazdag. Máj- és epebántalmakra gyógyhatású.
Először a hajtatásra szánt gyökereket kell megnevelni. Magját laza, középkötött talajba májusban-júniusban vessük el 30 cm sortávolságra, hogy jó vaskos, erős gyökerek fejlődjenek. A kelő növények meleget és egyenletes vízellátást igényelnek. Az állományt 15 cm-es tőtávolságra egyeljük ki. Folyamatosan gyomláljuk, szárazságban öntözzük a területet.
A cikóriagyökereket október közepén, még a fagyok beállta előtt szedjük föl, a leveleket 2 cm-es csonkkal vágjuk vissza. Hajtásra a kb. 4 cm átmérőjű gyökerek alkalmasak. A cikóriát a folyamatos friss ellátás érdekében novembertől februárig szakaszosan hajtathatjuk. A föl nem használt gyökereket 4-5 C-fokon újságpapírba csomagolva, pincében tároljuk.
18-22 C-fokos helyiségben (konyhában, előszobában) hajtassunk. A legalkalmasabb a 10 literes műanyag vödör, félig töltsük meg nedves homokkal, majd helyezzünk bele 8-10 gyökeret úgy, hogy a gyökérnyakuk kilátsszon.
Nem keserű, halványított cikóriát fénytől elzárva nevelhetünk. Húzzunk a vödörre fekete fóliát, amit a vödör széléhez szúrt négy bottal támasszunk meg. A fóliát a vödör pereme alatt szorosan rögzítsük, hogy a növényünk ne kapjon fényt. Időnként ellenőrizzük a talaj nedvességét.
A sárgásfehér hajtáskezdemények körülbelül három hét alatt fejlődnek ki. Akkor szedjük, amikor a hajtások elérték a teljes méretüket, de még nem nyíltak szét. Hűtőszekrényben 7-10 napig jól tárolhatók.

Fogyaszthatjuk nyersen salátaként, illetve sütve, grillezve, töltve. Krémleves is készíthető belőle. Ehhez a rózsát vágjuk ketté, és pároljuk 10 percig. Ezt követően apróra vágott hagymával tegyük forró csontlébe és főzzük szét. Turmixgépben keverjük el egy tojássárgájával, és forraljuk föl. Csészékben őrölt borssal, lestyánlevéllel és/vagy metélőhagymával tálaljuk, pirítóssal fogyasszuk.

Összeállította: Pap Edina

A KÉSEI SZEGFŰ

A fülöpházi homokbuckákat minden évben fölkeresem. Csapadékos időjárás esetén májusban az árvalányhaj tömege varázsol óriási selyemszőnyeget a dombokra, a böjti szelek gyönyörű homokrajzot simítanak a nyílt terepre, ősszel a nyárfák és a galagonyák színkavalkádjában lehet elmerülni, télen pedig egyszerűen csak szánkózni szoktunk kimenni, ha akad egy kis hó a globális fölmelegedés sújtotta teleken.

Idén júliusban rengeteg fehér virágra lettem figyelmes, amint az 52-es úton keresztül szeltük át a fülöpházi dombvidéket. Sok helyen kaszálni lehetett volna, olyan tömeges volt. A virág – ahogy a neve is jelzi – őszig, néha a fagyokig nyílik, tehát még az őszi hónapokban is érdemes fölkeresni a vidéket. Ráadásként a szomszédos szikeseken szeptemberben tömegesen virágzik a sziki őszirózsa.

A szegfűfélék családjába tartozó kései szegfű *(Dianthus serotinus)* mészkedvelő, síksági bennszülött faj, a meszes homokpuszták, homoki rétek, ritkábban homoki tölgyesek és telepített fenyvesek növénye. Előfordul a gödöllői dombvidéken, a Pilisben, a Bakonyban, a Szentendrei-szigeten, a Pesti-síkon, a Jászságban, a Turjánvidéken, és képeink helyszínén, a fülöpházi homokbuckáknál is.

Viaszosan kékes- vagy szürkészöld, lazán vagy sűrűn (gyűrűsen szétterülő) gyepes, 20-50 cm magas évelő. A szára alul heverő, majd fölemelkedő, közepétől vagy felső harmadától elágazó, többvirágú, csomói feltűnően duzzadtak. A levelek szálasak, 1-3 mm szélesek, kihegyezettek, szélükön aprón pillásak. A virágzó hajtásokon gyakran tíznél is több levélpár fejlődik. A virágok 2,5-4 cm átmérőjűek. A szirom fehér, sallangos. A finoman barázdált, ötfogú csésze 2-3,5 cm hosszú és 2-4 mm széles, eleinte világoszöld, később szalmasárga. A csésze alján levő, rendszerint négy pikkelylevél finoman erezett, hártyás, a csúcsi részen zöld foltos. Június közepétől október elejéig virágzik, nagyon kellemes illatú. Magyarországon védett.

Hasonló taxonok az István király-szegfű (*Dianthus plumarius subsp. regis-stephani*), a korai szegfű (*D. plumarius subsp. praecox*) és a Lumnitzer szegfű (*D. plumarius subsp. lumnitzeri*).

Molnár Péter

A SZERZŐ FELVÉTELEI

KROTON vagy csodacserje

A kroton változatos színű és mintázatú leveleivel virágtalanul is színes dísze otthonunknak. Sokféle fajtája különféle méretekben kapható a virágüzletekben, a kisebbeket asztaldísznek, a nagyobbakat téralkotó elemként használhatjuk a lakásban.

A csodacserjének is nevezett kroton *(Codiaeum variegatum)* a kutyatejfélék családjába tartozik. Leveleit, hajtásait megtörve tejszerű nedvet enged ki szöveteiből. A trópusi Ázsiában honos növény hazájában kis termetű fává nő. A levelei eleinte zöldek, majd kifejletten igen változatos színt (sárga, narancssárga, piros, bordó, bíborlila) és mintázatot kapnak, mindemellett fényesek, bőrszerűek, a széleik épek vagy karéjosak, esetenként hullámosak, néha a főérig bevágottak, lándzsaszerűek, vagy tojásdadok.
Apró, csillag alakú, sárgás virágait levélhónalji füzérvirágzatokban hozza, amik a feltűnő szépségű levelek mellett jelentéktelennek tűnhetnek.

Szépsége azonban igényességgel párosul. Félárnyéki növény, óvjuk a közvetlen napsütéstől, mert megéghetnek, túlságosan fényszegény viszonyok között viszont nem színesednek be, illetve le is hullhatnak a levelei. Trópusi eredetű lévén, párás, meleg környezetet igényel, már 15 C-fokon is megfázhat, ezért a nyáron árnyas teraszon tartott növényeket vigyük idejében a szobába, illetve télen óvjuk az ajtón, ablakon beáramló hideg levegőtől.
A túl száraz levegő a levélszélek barnulá-

sát, majd a lomb hullását okozza. A száraz környezetben rajta megtelepedő takácsatkák szívogatásukkal gátolják a hajtások növekedését, illetve azok vöröses elszíneződését, majd lehullását okozzák. Ezt megelőzendő, rendszeresen párásítsuk a levelét, a cserepét pedig helyezzük apró kavicsokkal, vagy égetett agyaggolyókkal teli nagyméretű tálcára, amibe rendszeresen vizet töltünk.

A kártevők közül a pajzstetvek is okozhatnak gondot. Enyhe fertőzés esetén fogkefével távolítsuk el a hajtásokra és a levelek töveihez tapadó pajzs alatt élő állatokat. Megnyugtatóbb, és hosszabban tartó eredményt hoz a növényvédő szeres kezelés. A Mospilan beöntözéssel, a gyökereken keresztül felszívódik, és elpusztítja a pajzstetveket, de sajnos az atkákkal szemben hatástalan.

Az idős töveken természetes jelenség az alsó levelek lehullása, és a tő fokozatos felcsupaszodása. Visszavágással érdemes többágasra alakítani a növényt, így az évek során törzses fácskává nevelhetjük.

Legalább kétévenként tavasszal ültessük át laza, tőzeges talajba, eggyel nagyobb méretű cserépbe. A közegébe keverjünk 5-6 hónapos hatástartamú, levéldísznövényekhez ajánlott, tartós hatású műtrágyát, ezzel kiválthatjuk a rendszeres tápoldatozást.

Tavasztól őszig bőségesen, egyenletesen öntözzük, de soha ne hagyjunk pangó vizet a cserepe alatt. Télen csökkentsük a vízadagokat, hogy ezzel a fényszegény időszakban visszafogjuk a növekedését.

Hajtásdugványozással egyszerűen szaporítható. A frissen vágott hajtást állítsuk meleg vízbe, hogy megállítsuk a tejnedv szivárgását. Ültessük homok és rostos barna tőzeg egyenlő arányú keverékébe, vagy vízben is gyökereztethetjük. Egyenletesen magas hőmérsékleten (24-28 C-fok), kiegyensúlyozott vízellátás és párásítás mellett hat hét alatt meggyökeresedik.

Több száz nemesített fajtája közül a '*Grusonii*' keskeny, pirosas csúcsú zöldessárga leveleket nevel, a '*Petra*' levele sárga, narancssárga, vagy zöld is lehet, a '*Philip Geduldig*' élénk narancssárga levelei rózsaszín erezetűek. A '*Spirale*' fajta csavarodott zöld és vörös leveleket hoz, az '*Andreanum*' széles tojásdad levelei sárgával szegettek és erezettek, a '*Majesticum*' akár 25 cm-t is elérő, pirossal és sárgával erezett keskeny levelei csüngők. Az *'Aureo-maculatum'* sárgával pöttyözött leveleket hoz.

Algeier Wendy összeállítása

A HOLLAND VIRÁGIRODA FELVÉTELE!

BODZÁT a kertbe?

Kevés olyan növény van a környezetünkben, amelyet ennyire sokan ismernek, ennyire a szemünk előtt van a mindennapjainkban, mint a fekete bodza. Elképesztő alkalmazkodó- és tűrőképessége miatt majdnem mindenütt megtelepszik. Közönségessége és a környezetünkben való gyakorisága miatt igen változatos viszonyba is került az emberekkel. Leginkább kellemetlen, nehezen kiirtható gyomként gondolunk rá, másoknak fantasztikus gyógynövény, megint másoknak pedig élelmiszer-alapanyag. Régmúlt időkből sok mese, hiedelem kötődik hozzá. Fajtái közt értékes és látványos dísznövények is vannak.

A fekete bodza terméságazatai éretten bókolnak, az érett bogyók fénylő feketék, a kocsányai piroslók

A 'Thundercloud' bőven nyitja rózsaszín virágait. Levélkéi nem szeldeltek, bimbói piroslók

BEMUTATJUK

A **fekete bodza** *(Sambucus nigra)* a bodzafélék, más néven loncfélék családjának tagja. Újabb rendszertani felfogások ugyan átsorolják a pézsmaboglárkafélék családjába, de mi maradjunk csak bátran a hagyományos rendszernél. Nemzetségébe mintegy 25 (más felfogás szerint csak 10) faj tartozik, amelyek közt lágyszárúak, cserjék és kisebb fák is vannak. Tudományos nevük vélhetőleg a latin sambuca szóból keletkezett, ami egy valószínűleg bodzafából készített, lantszerű zeneszerszám neve. Az északi félteke mérsékelt és szubtrópusi területén élnek, nálunk a Kárpát-medencében három fajuk honos.

Jól ismerjük

A fekete bodzát bár mindenki számtalanszor látta és naponta látja, érdemes kicsit közelebbről megvizsgálni. Lombhullató cserje vagy szabálytalan koronájú, akár 8-10 méter magasra növő kis fa. Fiatal hajtásai enyhén bordázottak, többnyire kopaszok. Sarjai és vízhajtásai hosszúak, egyenesek, vaskosak, eleinte zöldek, majd világosszürkék, sűrűn paraszemölcsösek. A hajtások bélszövete nagy, puha és fehér. Az idősebb kéreg erősen barázdált, néha vaskosan parás, barnásszürke. A legföljebb 30 cm hosszú levelei keresztben átellenesen állnak, 5 (7) levélkéből páratlanul összetettek. Mind a fiatal hajtások, mind a levelek erős, kellemetlen szagúak. Virágzata sátorozó, lapos, összetett bogernyő, amelynek az átmérője arasznyi is lehet. A számos fehér vagy sárgásfehér virág szirmai kiterülők, az élénksárga porzók feltűnően kiemelkednek. A virágok kellemes, erős illatúak. A terméságazat bókoló, a kocsányok éréskor már vérpirosak. A gömbölyded termés fényes feketebordó, hárommagvú bengetermés (csonthéjas bogyó), nedve élénkvörös. Május-júniusban nyílik, a termések augusztus-szeptemberben érnek.

Természetes élőhelye Európa (a legészakibb területek kivételével), valamint Észak-Afrika és Nyugat-Ázsia. Termesztett vagy gyomnövényként más földrészeken is többfelé megtalálható.

Rendkívüli alkalmazkodóképességű növény, emiatt eredeti termőhelye is nehezen határozható meg. Síkságon és hegyvidéken egyaránt elterjedt, talajokban nem válogat, bár előnyben részesíti a mélyrétegű, üde, magas tápanyag- és nitrogéntartalmú lösztalajokat. Szereti a napos, meleg fekvést, de árnyékban is jól tenyészik. A légszennyeződéssel szemben is ellenálló. Gyors növekedésű, de rövid életű növény. Számára nagyon kedvező adottságú helyeken viszont, ahol fává is megnő, akár 100 éves kort is elérhet. Tág tűrőképességét, de egyben nitrogénigényét mutatja, hogy igen gyakori a lakott területek környékén, ember által bolygatott területeken, szemétdombokon, vágásokban, parlagokon, útszéleken, ártéri erdőkben, legelőkön, bozótosokban, felhagyott kertekben. A Magyarországra idegen elemként bekerült fehér akác *(Robinia pseudoacacia)* gyökérzetén élő nitrogénmegkötő baktériumok miatt az akácerdők jellegzetes, uralkodó aljnövényzetévé vált. Terjedését a terméseit szívesen fogyasztó madarak (rigók, poszáták) is nagyban segítik. Erősen sarjadzik. Magvetéssel, fás- és zölddugványozással könnyen szaporítható.

A 'Laciniata' fajta levélkéi mélyen szeldeltek

Az 'Eva' levele néha egészen feketés, virágai rózsaszínűek

Az 'Eva' fajta kihajtáskor még zöldes levelei egész nyáron bordók maradnak

Közönségessége és mindig kéznél léte hozzájárult sokféle felhasználásához. Kemény, erős fája, ugyanakkor nagy bélszövete miatt kiváló volt könnyű szerszámnyélnek. Egyenes ágai a bélszövet eltávolítása után „csőként" fúvós hangszerek és játékok készítésére alkalmasak. Hálókötő tűt is faragtak belőle. Régen fontos festőnövény is volt. Terméséből különböző eljárásokkal barna, kékes és bíborszínű festék készült. Néhol a bor festésére is használták. A múltban a népi gyógyászat számos betegség kezelésére alkalmazta virágai, termései főzetét.

A fekete bodza mostanában élelmiszer- és gyógyászati sztárnövény. Valóban kiváló, természetes gyógyhatású, és élelmiszerként is változatos lehetőségeket kínál. Termései nyersen enyhén mérgezők, csak

A fürtös bodza sárga színű fürtös virágzatai...

...és élénkpiros termései

A régi szőlők helyét sok borvidéken bodzaültetvények foglalják el

BEMUTATJUK

főzve fogyaszthatók. Szomorúan látom, hogy Tokaj-Hegyalján vagy a Duna-Tisza közén a hajdani szőlők helyét ma árutermelő feketebodza-ültetvények foglalták el.

Korai kihajtása miatt a kertek értékes tavaszi színfoltja. Könnyen kezelhető, elenyésző fenntartást igényel. Öntözni nem kell, a metszést jól tűri, sőt erőteljes visszavágás után is kiválóan újul. Nemkívánatos sarjait el kell távolítani. Gyakorlatilag kórokozó- és kártevőmentes, egyedül a fekete levéltetű *(Aphis sambuci)* lepheti meg tömegesen zsenge hajtásait.

Bár a kifejlett, szabadon álló, nagytermetű bodzabokor nagy fehér virágzataival elragadó látványt nyújt, mégsem hiszem, hogy bárki is ültetné díszkertészeti céllal. Ha mégis, akkor csakis extenzív helyekre, vagy madárbarát kertekbe illik, szoliterként, vegyes sövényekbe, facsoportok cserjeszintjébe.
Nem így áll a helyzet a fekete bodza számos látványos fajtájával. Ezeket a levelek és virágok színe, illetve a levélkék szeldeltsége alapján szelektálták a kertészek. A fajtaválaszték bővülése és a felhasználásuk divatja viszonylag új keletű. (Például a *'Thundercloud'* fajtát 1997-ben, a *'Gerdát'* 1999-ben, az *'Evát'* pedig 2003-ban vezették be.) A fajták igénye, nevelése, felhasználása, szaporítása nem tér el az alapfajétól. Virágaik és terméseik is hasonló illatúak és ízűek, ugyanúgy használhatók.

Fajtái

A ***Sambucus nigra 'Laciniata'*** levélkéi mélyen szeldeltek. Érdekes lombhatású cserje, nagyon régen termesztésben van. Jól kezelt példányának feltűnő, elegáns lombozata akár az ujjas juhar *(Acer palmatum)* szeldelt fajtájával is vetekszik. Koronaformája váza alakú, 2,5-3 méterre is megnőhet. Virágai fehérek, termései feketésbordók. Az időnkénti erős, újító visszavágást az alapfajhoz hasonlóan jól tűri. Szoliterként ültetve a leghatásosabb. Vácrátóton az idős példányától meszszebbre is kelnek a tulajdonságait örökítő magoncok.

A ***Sambucus nigra 'Thundercloud'*** terebélyes, 3 méter magasra növő cserje. A levelek kezdetben vörösesek, majd bronzosbordók, néha csokoládébarnába hajlók, egész nyáron megtartják színüket. Jellemző fajtatulajdonsága, hogy virágbimbói élénkvörösek, virágai pompás halványrózsaszínek, termései bordók. Legjobban napfényen mutatja díszítő tulajdonságait. Igénye megegyezik az alapfajéval. Szoliterként, cserjecsoportokba, vegyes- vagy cserje-szegélyágyakba (border) ültetve a legjobb. Gazdagon nyílik, nagyobb példánya különleges rózsaszín virágözönével elragadó látványt nyújt. Az egyik régebbi fajtából *('Guincho Purple')* szelektálták sötétebb lombszíne miatt.

A ***Sambucus nigra 'Eva',*** (régebbi nevén *'Black Lace'*) 1,5-2 méter magasra növő bájos, terebélyes cserje. Nagyszerű hatását mélyen, finoman szeldelt levélkéinek, és sötétbordó, gyakran egészen különleges feketés árnyalatú levélszínének köszönheti. Virágzatai rózsaszínek, termései bordók. Az alapfajhoz hasonlóan jól tűri az árnyékot, de színei napon élénkebbek. Cserjecsoportokban más különleges lombszínű fajokkal összeültetve, vagy vegyes szegélyágyakban, tópartokon mutat a legszebben.
Más különleges lombozatú feketebodza-fajtákkal is találkozhatunk időnként a hazai faiskolai lerakatokban. Ilyen a legsötétebb bordó bodza, a *'Gerda' ('Black Beauty')*, az aranysárga-zöld tarka levelű *'Madonna'*, az erősen fehértarka, pöttyözött levélkéjű *'Pulverulenta'*, amelynek lombja egészen ezüstös hatású, a fehér levélkeszélű *'Variegata'*, vagy az aranysárga árnyalatú lombot nevelő *'Aurea'*. A tarka levelű fajták lassabb növekedésűek, és a tűző napon megéghetnek.
Összehasonlításképpen álljon itt néhány sor a Magyarországon honos másik két bodzáról is.

Hazánkban honosak

A **fürtös bodza** *(Sambucus racemosa)* laza, ívelt ágrendszerű, 3-3,5 méter magas, lombhullató cserje. Hasonlít a fekete bodzára, de néhány tulajdonsága alapján jól elkülöníthető attól. Az ágak bélszövete vörös, nem fehér, a virágok nem bogernyőben, hanem bugákban nyílnak, színük halványsárga, a terméságazatok csüngők, a termések élénkpirosak, mérgezők. Európa és Ázsia mérsékelt égövében hatalmas területen elterjedt, de nálunk sokkal ritkább a fekete bodzánál. Hegyvidéki faj, 500-1500 méter magasban él, a magyar középhegységben csak a Börzsönyben, a Mátrában és a Bükkben nő, de a Kárpátok magasabb térségeiben gyakori.
A **földi bodza** vagy **gyalogbodza** *(Sambucus ebulus)* nem cserje, hanem erősen tarackoló, 1-2 méter magas, kórós, lágyszárú növény. Levelei 5-13 levélkéből állnak, kellemetlen szagúak, a bogernyő-virágzatok fehérek, végállók, a portokok feltűnő lilák vagy pirosak, és nem sárgák, mint a fekete bodzánál. Termései hasonlítanak a fekete bodzáéra, de enyhén mérgezők. Árokpartokon, felhagyott szőlőkben és kertekben, erdőszéleken, utak mentén közönséges, néhol tömeges hazánkban. Elterjedési területe azonos a fekete bodzáéval.
Javaslom, tekintsünk kicsit más szemmel is a bodzákra, mint eddig. Az alapfajt ugyan nem javasolom telepítésre, de mutatós új fajtáival új színeket, textúrákat, kombinációkat hozhatunk létre ezekkel a könnyen nevelhető és kezelhető növényekkel. Ráadásul hazai faiskolákban is beszerezhetők. Mindenkinek jó szívvel ajánlom őket.

Kósa Géza

A gyalogbodza tömeges, kellemetlen gyommá válhat

FRÁTER ERZSÉBET FELVÉTELEI

A gyalogbodza terméságazata végálló és fölfelé mutat, az érett bogyók fénylő feketék

A porzói nem sárgák, hanem lilák vagy piroslók

KONYHAKERTEK KARCAGON

„A legszebb konyhakertek” – Magyarország legszebb konyhakertjei verseny mind nagyobb népszerűségnek örvend. Az idén minden eddiginél több, 313 településről jelentkeztek az országos megmérettetésre. Mindenhol helyi zsűri járja és értékeli a kerteket. A karcagi zsűri egy napját kísértük végig.

Áldozatos, időigényes, ugyanakkor nagyon élvezetes munka a zsűrizés, *mondja Kovács Szilvia programigazgató, miközben a júniusi kora délután a kertszemle első színhelye felé tartunk*. Nagyon jó látni az emberek lelkesedését, értő hozzáállását, és nem utolsósorban látogatásaink alkalmával kedves vendégszeretetüket.

Kovács István zártkerti földjén a növények zömét öntözés nélkül neveli

Két kertszemle

Az idén Karcagon 72 kertet zsűriznek. A három csoportra osztott helyi zsűri kétszer járja végig a kerteket. Az első szemlére május-júniusban, a másodikra július-augusztusban kerítenek sort. Mindkét alkalommal *értékelő-összesítő lapon* rögzítik a látottakat, illetve fényképeket készítenek *Szokai Szilvia* segítségével, aki az adminisztrációs-szervezési feladatok jó részét is ellátja.

Kovács Szilvia és Ézsiás Antal Gyenge János és Farkas Mária zártkertjét szemlézi

Rákérdeznek többek között az öntözésre: kútvízzel, esővízzel, vagy esetleg vezetékes vízzel öntöznek? – *folytatja Kovács Szilvia.* Előny az esővízgyűjtés, de például a zártkertekben erre nincs lehetőség, sőt, ott sok esetben nem is öntözik a kerteket, vagy csak kis részüket. Fontos szempont a vetésforgó szerinti ültetés. A tápanyag-utánpótlás módja is szerepel a bírálati lapon. Örülünk annak, ha csak szerves trágyát vagy komposztot használnak, de a műtrágyázás is megengedett. Hasonló a helyzet a növényvédelemmel: kedvezőbben bírálunk el azt a kertet, ahol nem permeteznek kémiai növényvédő szerekkel, és csak természetes módszerekkel védekeznek a kártevők ellen például csalánlével, növénykondicionáló szerekkel, a természetes ellenségek megtelepítésének segítésével, kedvező növénytársítással stb. Növényvédő szerrel is védekezhet a pályázó, arról viszont *permetezési naplót* kell vezetnie.

IGAZI KÜLÖNLEGESSÉG

Hamar Gyula és felesége, Marika kertje igazi különlegesség. A *Magyarország legszebb konyhakertje örökös díjat* elnyert kis kertjükben minden talpalatnyi helynek megvan a rendeltetése, illetve amit csak lehet, „fölfelé” nevelnek, hogy minél kevesebb helyet foglaljon el, mondja Marika. Jó példa erre a szőlő, sokféle bor- és csemegeszőlőt gondoznak, bár cukorbetegségük miatt a termést maguk nem élvezhetik.

Hamar Gyula és felesége, Marika normál kert kategóriában nevezett kertje tavaly már harmadszor kapta meg az országos díjat, így elnyerték az örökös díjat is

A folyton növő paradicsomtövek fóliatető alatt növekednek, mert azt tapasztalták, hogy megsínylik, ha víz éri a lombjukat. A bakhátra ültetett palántáknak csak a mulccsal takart sorközeit öntözik, így folyamatosan száraz a lomb, nem támadhatnak a gombabetegségek. A kártevők ellen csalánlével öntözik a töveket. Így október végéig szedhetik a terméseket, tövenként akár 7-10 kilogrammot is.

A palántákat – évenként akár 4-500 darabot – a baromfiudvarban elhelyezett komposztáló melege fűti. Az áttetsző lapokkal fedett 3x4 méteres építményben a komposzthalom fölé helyezett polcokon alulról meleget, felülről pedig elegendő fényt kapnak a magoncok.

A folytonnövő paradicsomot fóliatető alá ültetik, mutatja Hamar Gyuláné Marika Kovács Szilviának

A tetőkről lefolyó csapadékvíz egyetlen cseppje sem vész kárba, földalatti ciszternákban gyűlik, szivattyúk segítségével emelik át egyikből a másikba. A kannás öntözés gazdaságosabb és kíméletesebb a talajjal, mint a tömlős – mondják –, és ami szintén fontos: hordókban langyosodik a víz, mielőtt kiöntözik.

Gyula bácsi nagy mestere a szemzésnek, oltásnak, egybibéjű galagonyára oltott, ezért alacsony növésű *Árpával érő* körte, vad alanyra oltott szomorú eper növekszik a kertben.

Sok olyan részlet van, ami nem „fér rá” a bírálati lapra. Ha az első szemlén valamilyen kerti praktikára terelődik a szó (pl. saját, egyedi összetételű palántázóföld, csalánleves permetezőlé, gyógynövényből készült krém), akkor ún. *praktika lapot* adnak a versenyzőnek, és arra kérik, írja le pontosan az általa kidolgozott módszer receptjét. Ezeket a lapokat aztán a második kertszemlén begyűjtik, a későbbiekben feldolgozzák, hogy a készülő kiadványban szerepelhessenek a hasznos egyedi megoldások.

Majd megszólal

A júniusi kertszemlén *Ézsiás Antal*, a karcagi zsűri elnöke is részt vett. A Szentannai Sámuel Gimnázium és Szakközépiskola és Kollégium nyugalmazott tanára maga is gyakorló kertész, zártkerti földjén sokféle zöldséget, gyümölcsöt, többek között málnát termeszt.

Különösen örülünk annak, amikor hagyományos zártkerteket látunk sokféle zöldséggel és gyümölccsel – *mondja a zsűrielnök*. Sajnos sokan eladják vagy bérbe adják a földjeiket, és szántóföldi kultúrák veszik át a kertészeti növények helyét, holott nem ez az eredeti rendeltetésük.

Mindemellett nincsenek nagy elvárásaik az ültetett növényválasztékkal kapcsolatban. Legalább ötféle kertészeti növényt ír elő a versenyszabályzat, de nem zárják ki azokat a pályázókat sem, akik ennél kevesebbet termesztenek, hiszen lehet, hogy az a két-háromféle növény olyan gyönyörű, hogy majd megszólal. Megkérdezik, hogy vásárolt vetőmagból, vagy saját magfogásból származnak-e a növények, maguk nevelték-e a palántát, vagy vásárolták.

– A növényeken kívül a madárbarát kert „kellékeinek” (odúk, madáretetők- és itatók) meglétére is kíváncsiak vagyunk, *veszi át a szót Kovács Szilvia*. Legnagyobb örömömre nagyon sok helyen gondoskodnak a madarakról, ami talán annak is köszönhető, hogy két évvel ezelőtt a *„Madárbarát kert”* volt a kiemelt témánk. A tavaly meghirdetett *„Gyógy- és fűszernövényeket a kertbe”* téma hatására pedig már szinte minden kertben ültetik őket.

Az idei év a *„Többgenerációs kert”* jegyében zajlik. Reméljük, ennek hatására a család apraja-nagyja, a fiatal generáció is bekapcsolódik a kert művelésébe, elsősorban, megtanulva a munkafolyamatokat, módszereket, fortélyokat!

Algeier Wendy

Ormós Anikó konyhakertje kétszer nyert országos díjat

Ézsiás Antal maga is gyakorló kertész, zártkerti földjén többek között málnát termeszt

Hüvelyesek, a szuperhősök

A bab, a borsó és a lencse összefogtak, hogy megmentsék a földet. Küldetésük, hogy tápanyagban gazdag eledelt adjanak az éhezőknek úgy, hogy kíméljék (és gazdagítsák) a talajt, amiben fejlődnek. Céljaik eléréséhez megalapították a „hüvelyesek” csapatát, ahová mindenkit bevettek, akik hüvelybe zárva nevelik magvaikat. A magok száradásuk után sok-sok évig életképesek, fogyaszthatók, ültethetők. A hüvelyes zöldségek, bokrok, fák, virágok, gyógynövények, gyomok mind szupererővel bírnak: megkötik a talajban a nitrogént.

A hüvelyesek szupercsapata a sivatagoktól a sarkvidékekig az egész földön elterjedt. A trópusokon a mimóza, a szomszéd parkban a lepényfa, a nagyi virágoskertjében a csillagfürt, a veteményesünkben pedig a bab és a borsó vállalta fel a küldetés végrehajtását.

A lencse sok pénzt hozó ígéretének köszönhetően felküzdötte magát az újévi menüsorba, és a lóhere négylevelű változatát is magával vitte a csapatból asztaldísznek, szerencsehozónak. A hüvelyesek felbukkannak az utak mellett, és a mézes bödönben is. (Az akácmézet a mackók és a kis kertészek egyaránt szeretik.) Veteményesünkben az árnyékot és a búvóhelyet is a hüvelyesek adják babsátor formájában. Az asztalunkon is nap mint nap felbukkannak. Segítsétek ti is a szuperhős veteményeket küldetésük teljesítésében: egyetek sok babot, borsót, lencsét, mert sok vitamint, értékes tápanyagokat tartalmaznak, és termesztésükkel nem zsákmányoljuk ki a földet.

ELISMERÉS

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) az idei évet a hüvelyesek évének nyilvánította. Vajon mivel érdemelték ki ezt az elismerést? Hüvelyesek fogyasztásával csökkenthető a környezetet nagymértékben károsító húsfogyasztás. Értékes tápanyagokat, fehérjéket, rostokat, B-vitaminokat, cinket és vasat tartalmaznak. Növelik a talaj termékenységét, gyökereik megkötik a nitrogént. Elővetményként fontos szerepet töltenek be a vetésforgóban. A száraz magok sokáig tárolhatóak, nem romlanak meg, nem veszítenek tápértékükből. Segítik a talaj megújulását, a fenntartható kertészkedést.

Ismert, fogyasztott hüvelyesek a bab, a borsó, a lencse, a csicseriborsó, a szója és a földimogyoró. Nevüket a termésük típusáról kapták. Magvaikat hüvelyben találjuk, mely egyetlen termőlevélből fejlődik, és két kopáccsal nyílik. A hüvelyek alakja nagyon változatos. Gyökereiken nitrogénmegkötő baktériumokat, úgynevezett rhizobiumokat találunk. Magjaik sokáig életképesek. Több mint 13000 hüvelyes faj létezik a világon, vannak köztük mérgezők is, például az akác magja is az.

Mimóza

Zöldbab

Bükköny

Összeállította:
Thalmeiner Tünde,
Szakács-Nagy Zsuzsa

MIBŐL KÉSZÜLNEK?

A LOPÓ és más edények

A növények végigkísérik életünket a bölcsőtől a koporsóig, táplálnak, ételeinket ízesítik, gyógyítanak, kertjeinket díszítik és használati tárgyaink készülnek belőlük. Növény és ember találkozása nem csak a táplálkozás terén jelent páratlan változatosságot. A különböző céllal és alapanyagból készült kézműves termékek nemcsak az emberi kreativitás gazdagságát, hanem a bennünket körülvevő növényvilág hihetetlen sokféleségét is megmutatják. Ma már azonban a természettől elszakadt városiak, sőt a falun élő emberek körül is átvették az uralmat a gyári termékek és a műanyagok. Sorozatunkban a teljesség igénye nélkül szeretnénk bemutatni, hogy milyen érdekesek és értékesek növényi eredetű kézműves tárgyaink a botanikus szemével.

Itt az ősz, a szüret, a borkészítés ideje. Hamarosan a lopó is előkerül, mert a pincében ezzel az ötletes szerszámmal tudják kiszívni a hordóból a kóstolásra szánt bort. Ma már üvegből készül a lopó, de nem is olyan régen még a lopótök hosszú szárú termését használták e célra.

A **lopótök** vagy **kobaktök** (*Lagenaria siceraria*) kacsokkal kapaszkodó, 10 méter magasra is felfutó, egynyári, melegkedvelő növény, nagy, szíves vállú, enyhén molyhos levelekkel. Fehér, szétterülő szirmú virágai egyivarúak. Őshazája Afrika trópusi vidéke, de ma már mindenütt termesztik. Ázsiába 8-9000 éve jutott el. Ellentétben a többi tökkel, már Amerika felfedezése előtt is termesztették Európában. Több mint 2000 éve Dél-Amerikába is átjutott, valószínűleg az óceán vizén úszva. Kísérletek szerint magvai 220 napos tengeri út során sem vesztik el csíraképességüket. Újabb elméletek azonban arra utalnak, hogy régebben, a Beringföldhídon át történő vándorlással vitték magukkal az indiánok ősei az amerikai kontinensre.

Szívós, hosszú kocsányokon csüngő termései rendkívül változatos nagyságúak. Lehetnek hengeresek, körte alakúak, gömbölyű hasúak, görbe nyakúak, palack alakúak, felszínük sima vagy varacskos. A barnára érő, néha csíkozott termésfal éréskor megfásodik, és vízálló lesz, a szivacsos terméshús pedig a magokkal együtt eltávolítható. A megfásodott, kemény falú tök sokféle eljárással díszíthető, faragással alakítják, karcolással, véséssel, égetéssel mintázzák, csiszolással, viasszal, lakkal fényezik. A formagazdag termés nagyon sokrétűen hasznosítható: borlopó, víz-, olaj- és tejtartó palack, kulacs, kanál, ivóedény, tál, kalap, pipa, díszfaragványok készülnek belőle. A termésfal és a tökbe zárt levegő rezonanciáját kihasználva közel hatvanféle húros, fúvós és ütős hangszert is gyártanak tökből a világ minden táján, nálunk például regős sípot, tökciterát, tökfurulyát. A levegővel telt tök úszik a vízen, ezért a halászatban bójának és tutajok készítéséhez használják. Meglehetősen különös tárgyak is készülnek belőle, például Afrikában bennszülött maszk, Új-Guineában pedig hímvessző-tok. Kínában ma is élő szokás a tücsöktartás. A lyuggatott tetővel ellátott kisebb tökök tücsökkalitkának is kiválók. A kicsi lopótököt a kínaiak ősidők óta folyékony gyógyszerek tárolására használták, azóta a lopótök (hulu) az egészség jelképévé vált, azt gondolják róla, hogy elnyeli a föld negatív energiáit. A 8-as számot a kínaiak szerencsésnek tartják, ezért a nyolcast formáló, kalligráfiával, piros zsinórral ékesített tököket áldáshozó talizmánként ma is hordják.

A lopótök virága a tökök és uborkák sárga virágától eltérően fehér

A nem keserű lopótökfajták zsenge termése, hajtása és levele a délkelet-ázsiai konyha kedvelt alapanyaga. Magjából olaj préselhető és hashajtásra, féregűzésre is használják.

Dél-Amerikában a lopótökön kívül egy másik növényből is készítenek ivóedényt. Az indiánok a matécserje (*Ilex paraguariensis*) leveléből főzött, frissítő, élénkítő és étvágycsökkentő hatású teát nemzeti italként tartják számon. A szertartás során lopótök vagy a **rumbatökfa** (*Crescentia cujete*) gömbölyű, keményfalú, kivájt termésében, bombillának nevezett, szűrős végű szívócsővel kínálják körbe a teát a baráti társaságban. A maté az őslakó indiánok nyelvén az ivásra használt tököt jelenti.

A rumbatökfa vagy calabash legfeljebb 10 méter magas, félig lombhullató fa, nagy, hullámos, ép szélű, bőrnemű levelekkel. Éjszaka nyíló, pézsmaszagú, zöldesfehér, tölcséres virágait denevérek porozzák be. Virágai, majd nagy toktermései is az idősebb ágakon és a fatörzsön fejlődnek (kauliflória). 40 cm-t is elérő, gömbölyded, kemény, fás falú bogyótermései fényes zöldek, majd a fáról lehullva megbarnulnak. A termés üregét

A lopótök hosszú kocsányokon csüngő termései rendkívül változatos alakúak és nagyságúak (Szegedi Füvészkert)

A nyolcast formáló, kalligráfiával, piros zsinórral ékesített tököket egészségmegőrző talizmánként ma is kedvelik Kínában

A csiszolással, viasszal, lakkal fényezett és tartósított tökedények a modern lakásokban is megtalálják helyüket

A rumbatökfa virágai, majd nagy toktermései is az idősebb ágakon és a fatörzsön fejlődnek. Idegen szóval ezt nevezzük kauliflóriának

Lopótökből készült borlopó, merőkanalak Tanzániából, alatta üzbég dohánytartók, perui csörgő, kínai tökfurulya, kenyai tejtartó palack

NEVELJÜNK SAJÁT LOPÓTÖKÖT!

Magját április második felében vessük, 12-15 C-fok feletti hőmérsékletű helyiségben, komposztba, 2-3 cm mélyre. A palántákat az utolsó fagyok elmúltával ültethetjük ki, tápanyagban gazdag talajba, napos helyre. Nagy helyet és támasztékot igényel. Pergolára, magas kerítésre is futtathatjuk. Melegkedvelő növény. Bár elviseli a szárazságot, nyáron ügyeljünk rá, hogy talaja ne száradjon teljesen ki, esetleg mulcsozhatjuk is. Ősszel akkor szedhető, ha a szára megbarnul, és a termések héja sárga, vastag és fás. Ha magra van szükségünk, még a fagyok előtt szedjük. Széljárta, meleg helyen függesztve szárítsuk, hogy a penészedés ne okozzon elszíneződést. Ezt megelőzendő óvatosan lekaparhatjuk róla a vékony bőrszövetet és hyperolos vízzel (1 dl vízbe 4-8 Hyperol tabletta) lemoshatjuk. Száradás után lyukon szedegethetjük ki a magokat.

A kókuszpálma hatalmas levelei között a magasban fejlődnek az 1-2 kg-os csonthéjas termések

A csonthéjas kókuszdió belső falához tapadó fehér táplálószövet érett állapotban szolgáltatja a koprát

A kókuszhéjból faragott edények és kanalak nagyon népszerűek a tengerparti, trópusi országokban

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Bambuszbolt a dél-kínai Kantonban

kitöltő pépes állagú terméshúsban sok lapos, fekete mag fejlődik. A terméshús frissen mérgező, de ecetben eltéve fogyasztják, illetve hashajtásra használják a Karib-tengeri szigeteken. Őshazája Közép-Amerika szárazabb bokorerdei. Terméséből ivócsészén kívül tányérok, kanalak, hangszerek is készülnek.

Az edénykészítésre használt termések közül különösen nagy jelentősége van a **kókuszpálmának** (*Cocos nucifera*). A kókuszhéj erős, vastag, emellett jól faragható, kanalak, edények készítéséhez használják.

A kókusz 80-100 évig élő, magas (20-30 méteres) pálma. 4-5 év alatt kifejlődő, elágazás nélküli, szálfaegyenes törzsén hatalmas, szárnyasan szeldelt levelek fejlődnek. Csonthéjas termése 1-2 kg-os, külső, vastag, vízhatlan termésfala zöld, sárga, barna vagy szürkés. Alatta könnyű, rostos, levegővel átjárt szövetből álló középső termésfal van. Ez védi a belső, barna, kemény, csontos termésfalba zárt magot, a „kókuszdiót”, mely az európai gyümölcskereskedésekbe is eljut. E kemény „dióhéj” belső falához tapadó, fehérjében és zsiradékban gazdag, jellegzetes ízű fehér táplálószövet érett állapotban szolgáltatja a koprát.

A koprát nyersen, darabolva vagy szárítva, kókuszreszelék formájában fogyasztják, ételekbe főzik, vagy kókuszzsírt készítenek belőle. Vízbe áztatva és kipréselve kókusztejet nyernek belőle, mely pépek, porok, krémek alapanyaga. Az éretlen mag belsejét kitöltő, opálos, fehérjében dús, kellemes ízű, frissítő folyadékot, a kókuszvizet üdítőitalként, és sterilitása miatt újszülöttek fürdetésére használják.

A kókuszpálma a homokos tengerpartok, korallzátonyok növénye. Eredete homályba vész, őshazája valószínűleg Délkelet-Ázsia, Polinézia, ám ma már a trópusi tengerpartokon mindenütt spontán nő vagy termesztik. Terjedését különleges felépítésű termése teszi lehetővé, mely 3-4 hónapos tengervízi utazás alatt sem veszti el a csírázóképességét. A partra sodródott kókuszdió hamarosan kicsírázik, s tápanyagellátása mindaddig független a környezetétől, amíg dús gyökérzetével szilárdan rögzül a homokos parton.

Termésén kívül törzsét házépítéshez, bútorfaragáshoz, levelét kunyhók falához, kosár- és szőnyegfonáshoz, rostos termésfalát kötelek, kefék, szőnyegek, lábtörlők készítéséhez, a kókuszzsírt főzésre, gyertya- és szappangyártáshoz használják.

A rumbatök termését a matétea-szertartáshoz használják ivócsészének

A bambuszok belső válaszfalakkal tagolt, érett, szívós szára edények készítésére is kiválóan alkalmas

A trópusi bambuszok föld alatti vastag gyöktörzséből Kínában tálakat faragnak

Kelet-Ázsiában a növényvilág egyedülálló, különleges anyagából, a bambuszból készülnek tárolóedények. A **bambuszok** (*Bambusa- és Dendrocalamus-fajok*) fás szárú, évelő pázsitfűfélék. Közel 1400 ismert fajuk van, magasságuk és vastagságuk is fajtól függően változó. Száruk a leggyorsabban növekvő növényi rész, naponta 25-30, de akár 100 cm-t is nőhetnek. Az érett, fásodott, száraz, szívós és szilárd, kemény bambuszszár az ázsiai tárgykultúra pótolhatatlan alapanyaga, épületállványzattól az evőpálcáig sok mindent faragnak belőle. Az edényeket úgy készítik, hogy a vastag, üreges szárat egyszerűen elfűrészelik, és a belső válaszfalak adják az edények természetes fenekét. A nagy termetű bambuszok föld alatti vastag gyöktörzséből masszív falú tálakat és kanalakat faragnak.

Természetesen ezzel nem merül ki a növényekből készült edények alapanyagainak sora, faragnak különféle faanyagokból, készítenek fakéregből és fonnak sokféle rostból is ilyeneket. A kéregedényekről és a kosarakról a következő számainkban írunk.

Fráter Erzsébet

ÍZEK, SZÍNEK, ILLATOK

Ahogy megjelennek az első megsárgult falevelek, az ősz buja báját élvezhetjük a konyhában is. Jól végzett munkánk betetőzéseként tobzódunk a színekben, ízekben, illatokban.
Az ősz színe nemcsak a sárga és a vörös ezer árnyalata. Ott vannak a kéken mosolygó szilvák, a lila héjú karalábék, a már-már feketébe hajló szedrek és áfonyák. Használjuk ki ezt a színes és ízes évszakot, élvezzük a kert kívánatos kincseit az asztalunkon!

Halmos Monika

FOTÓ: VASS ANDRÁS RÓZSAKUNYHÓ

Őzgerinc mézes erdei gyümölccsel

Hozzávalók: 80 dkg őzgerinc, 1 evőkanál mustár, só, őrölt bors, olaj a pácoláshoz és a sütéshez, 10 dkg füstölt szalonna, 8 dkg méz, 30 dkg vegyes erdei gyümölcs (lehet fagyasztott is), 3 evőkanál citromlé.

A csontos gerincről lefejtjük a hús tetején lévő vékony fehér hártyát, majd a mustár és a bors keverékével bedörzsöljük. Tálba fektetjük, annyi olajat öntünk rá, amennyi éppen ellepi. Jól lezárva, hideg helyen 2-3 napon át érleljük. A pácból kiemelve vékony szalonnacsíkokkal megtűzdeljük, megsózzuk. Tűzálló tálba fektetjük, öntünk rá a pác olajából egy keveset, és lefedve forró sütőbe toljuk. 200 C-fokon 40-50 perc alatt megsütjük. A mártáshoz a mézet kisebb serpenyőben felforraljuk, beleszórjuk a gyümölcsöket, ráfacsarjuk a citrom levét, és 1-2 percig forraljuk. Ha fagyasztott gyümölcsöt használunk, azt fagyott állapotban tegyük a forró mézbe. A pecsenyét csak az asztalnál szeleteljük, mégpedig úgy, hogy a karajokat a csontról egyben lefejtjük, és ezután vágjuk fel. A mártást külön csészében is kínálhatjuk. Köretként burgonyafánkot vagy hercegnőburgonyát adjunk hozzá.

Feta aszalt paradicsommal és levendulával

Hozzávalók: 25 dkg feta sajt, 10 dkg aszalt paradicsom, 12 kisebb chili, egy marék friss bazsalikomlevél, 10-12 szál levendula, 4 evőkanál olívaolaj, 2 evőkanál levendulaecet.

A fetát és az aszalt paradicsomot fölszeleteljük, a chilit felkarikázzuk. A bazsalikomlevelet összetépkedjük. A levendulával váltakozva csinosan elrendezzük egy lapos tálon. Az olívaolajat elkeverjük a levendulaecettel, és a fetás tál tartalmára locsoljuk. Fóliával lefedve legalább fél órára behűtjük. Frissen sült péksüteménnyel kínáljuk.
Ha levendulát használunk fűszerként, válasszunk mellé hasonlóan karakteres fűszertársakat. Ebben a kompozícióban a bazsalikom és a chili méltó társai az illatos és harsány levendulának.

Szilvás pite mentás cukorral

Hozzávalók: 8 dkg vaj, 8 dkg cukor, 1 csomag vaníliás cukor, 2 tojás, egy csipetnyi reszelt citromhéj, 15 dkg liszt, 1 kávéskanál sütőpor, 5-7 evőkanál tej, 50 dkg szilva, a forma kikenéséhez vaj és liszt, a tetejére 5 dkg cukor, 10-15 mentalevél.

A vajat a cukorral és a vaníliás cukorral habosra keverjük, majd sorra hozzáadjuk a tojást, a reszelt citromhéjat, a lisztet, a sütőport és a tejet. Kivajazott, liszttel meghintett formába simítjuk a masszát, és rárakosgatjuk a félbevágott, kimagozott szilvákat. Előmelegített sütőben 175 C-fokon 20-25 perc alatt megsütjük. Eközben eldörzsöljük a mentaleveleket a cukorral.
Ha kihűlt a pite, cikkekre vágva, mentás cukorral megszórva kínáljuk.

Mestermunkák

Katona Anna halásztelki virágkötő a kegyeleti virágkötészetben alkalmazott ötleteit tárta a nagyközönség elé. Kifinomult, jó érzékkel készített virágdíszeiből mutatunk néhányat.

1 Az üvegtál közepére helyezett üveg gyertyatartót koszorú öleli körbe, száraz szalmarózsával és az ősz jellegzetes terméseivel. A súlyponti részt kövirózsa adja
2 A kerámiatálba helyezett kegyeleti díszt és a gyertyatartót borostyáninda fonja körbe, két pillangóorchidea virága ékesíti
3 A szív alakú tűzőhabformát oldalról hortenziával takarta el, a tetejét pedig különböző rózsaszín-árnyalatú krizantémokkal fedte
4 A telt szív alakot azonos fajta krizantémmal tűzte le, a súlypontba nyusziful-levéllel (Stachys lanata) letűzött koszorú került, azt pedig a középre tett hortenziavirágzattal gazdagította
5 A fűből kötött koszorúalapot zuzmóval, ágdarabokkal, gombvirággal, levendulacsomóval, csarabbal, száraz termésekkel gazdagította, és szalagokkal fokozta a hatást
6 A különböző fajta csipkebogyóágakból és gombvirágból font koszorúba a csarab (Calluna) virágos hajtásaiból készített újabb koszorút rögzített. Az egészet őszies színű szalaggal díszítette

KEGYELETI DÍSZ MÁSKÉNT

Szabó János rovata

Fiatal virágkötők az egyik kegyeleti virágkötészeti versenyen mohával bevont hungarocellhasábot és apró őszi terméseket, kellékeket kaptak a kötelező feladat elkészítéséhez. Újszerű megoldásokat kellett bemutatniuk, amivel leválthatják a hagyományos megemlékezési koszorút, és gazdagíthatják a mindenszentek, halottak napi virágdísz-választékot.

1 Takács Dániel az alapra rögzített nyírfakéreg-csíkra rendezte el a természetes díszítőanyagokat
2 Soós Nikolett kövirózsából kereszt alakú díszítést készített a nyírfakéreg-csíkra
3 Négyzetrácsosan ragasztotta le az alapot Bolykó Dalma, majd kövirózsával és tobozokkal díszítette az üresen maradt mohás részeket

Köszönjük Önöket!

Diákok készítették MINDENSZENTEKRE

A tanulók őszi virágkötészeti versenyének témája a kegyelet volt. Az egyik versenyfeladatként mindenszenteki tűzött virágos koszorút kellett készíteniük, amihez megkapták a tűzőhab alapot, a virágról azonban maguknak kellett gondoskodniuk. Sokféle, szépen kivitelezett kegyeleti dísz született.

1

2

3

1 Wolf Beatrix hortenziával díszített alapra virágokat és tobozpikkellyel letűzött keresztet tett
2 Bolykó Dalma a hortenziával körbetűzött alapra, a sokféle virág fölé még pillangóorchideát (Phalaenopsis) is tett
3 Különböző árnyalatú lila virágokkal oldotta meg a feladatot Kanyó Viktória
4 Kecskés Hajnalka krizantémmal és kövirózsával tömören letűzött koszorúját levelekből tekert és tobozzal díszített „szalaggal" tette hangsúlyossá
5 Jól mutattak az összehajtogatott levelek Takács Dániel koszorújában. A virágkötő sávosan rendezte el a különböző anyagokat
6 Igen gazdag virág- és vágottzöld-anyaggal dolgozott Máté József. A koszorú külső részét fagyalterméssel tűzte le

4

5

6

1

2

3

Egyszerű megoldások MEGEMLÉKEZÉSRE

Albert Marianna mestervirágkötő az egyik nagykereskedelmi cég szakmai rendezvényén mutatta be elképzeléseit, egyszerű, látványos összeállításait.

4

5

1 Albert Marianna mestervirágkötő
2 A kökényágakkal fellazított koszorú sötét színtónusaival szép kegyeleti dísz
3 A mohával borított szív alakot nyírfakéreg darabokkal fedte be. A dísz felső harmadába tűzte a kövirózsát, majd filczsinórral egészítette ki az apró termésekkel gazdagon díszített munkát
4 A három, különböző méretű kerámiatálat sok és sokféle díszítőelemmel töltötte meg
5 A fonott alapokra helyezett gyertyatartók körül borzaskatából, fagyalból és más termésekből készült koszorúszerű dísz látható. A divatos filczsinór itt is megjelenik
6 Az ágak alkotta koszorúalapra műfenyő és vadszőlőtermés került. Filcszalag és zuzmó teszi még érdekesebbé

6

FÜVÉSZKERT

1083 Budapest, Illés u. 25.
www.fuveszkert.org

A kert április 1-jétől október 31-ig a nyári nyitva tartás szerint minden nap 9–17 óráig látogatható.

Mesehősök növényei (a Szamóca Kiskertész Tanoda programjai a Füvészkertben)
Belépünk a mesék birodalmába, hogy a mesehősökkel együtt tapasztaljuk meg azt a csodát, hogy hogyan lesz egy pici magból égig érő paszuly. (3-10 éves gyerekeket várunk, előzetes jelentkezés szükséges a szamocatanoda@gmail.com címen.)

Október 8., 10.00-től és 11.15-től: Szüret tündérekkel, Pankával és Csiribível

Október 22., 10.00-től és 11.15-től: Mazsola és Tádé tökháza, tökfaragás

November 12., 10.00-től és 11.15-től: Hófehérke és a mérgezett alma

A témák még változhatnak.

NEMZETI BOTANIKUS KERT

Vácrátót, Alkotmány u. 2–4.
www.botanikuskert.hu
www.facebook.com/nemzetibotanikuskert

Október 2., 10:00–17:00: Földi javak asztalunkon
(családi nap és vásár)
Díjmentes kerti sétákon szakvezetők segítenek a kert növény- és madárvilágának megismerésében. A rendszertani gyűjteményben 80 különböző kopasz őszirózsa kezdi virágzását. A 150 éves vérbükk alatt a gyerekeket meseprogram, növényes alkotóműhely, korongozás, madaras vetélkedők várják a Magyar Madártani Egyesület börzsönyi csoportjának szervezésében. (A botanikus kert 8:00–18:00 között tart nyitva.)

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM

Budapest, Városliget, Vajdahunyadvár
www.mmgm.hu

120 éves évfordulóját ünnepli a múzeum, ebből az alkalomból szokványos és meghökkentő programokkal várja látogatóit.

Biciklivel a Vajdahunyadvár tervezőjének nyomában
A www.mmgm.hu oldalról tölthető le a térkép és a feladatlap, a sorsolás **október 27-én** lesz.

Szeptember 24-től november 6-ig: Éjszakai nyomozás
– detektívjáték holdfényben

November 10–13.
25 éves jubileumi orchidea-kiállítás és -vásár

SZENNAI SKANZEN

www.skanzen.hu
7477 Szenna, Rákóczi u. 2.
szenna@sznm.hu

Október 9.: Szüreti búcsú
November 12. Márton-napi forgatag

Szeptember 22–25.
X. Jubileumi Kaposvári Állattenyésztési Napok
Pannon Lovasakadémia Kaposvár,
Guba Sándor u. 40.
www.kaposvarinapok.hu

Október 14–16.
Őszi kertészeti napok
Nyitvatartás: péntek: 10–18.00, szombat–vasárnap: 9–18.00
Szent István Egyetem, Budai Campus (a volt Kertészeti Egyetem) Budapest, XI. kerület, Villányi út 29-43.

Április 23. – október 30.
Expo 2016 Antalya
Kertészeti világkiállítás Törökországban
www.expo2016.org.tr

A Kertbarát Magazin 7–8-as számában megjelent előfizetési akció nyertesei, akik egyenként 2000 Ft-os Oázis vásárlási utalványt kapnak:

Kuti-Horváth Ákos, Budapest; Németh Ágnes Antónia, Pécs; Csepregi Mária, Egyek; Kozma László, Máriakálnok; Pálinkás János, Tiszakécske; Cservenák László, Göd (Alsógöd); Vincze Istvánné, Halimba; Győrik Józsefné, Bajna; Pillangó Könyvesbolt, Monor; Barna László, Dunakeszi; Bucsi Györgyné, Tököl; Bene István, Szeged; Nagy Lászlóné, Bőcs; Ipach Klára, Bicske; Bognár Károlyné, Nyúl; Hild Gyuláné, Budapest; Gelencsér János, Hévíz; Keil Krisztina, Tát; Egerszegi Józsefné, Nyáregyháza; Selmeczi Szilvia, Békéscsaba; Tömördi Margit, Fertőszentmiklós; Gazdig Rudolf, Ács; Molnár György, Süttő; Ankáné Tábori Hajnalka, Lakitelek; Tamás Erzsébet, Kehidakustány. Gratulálunk a nyerteseknek!

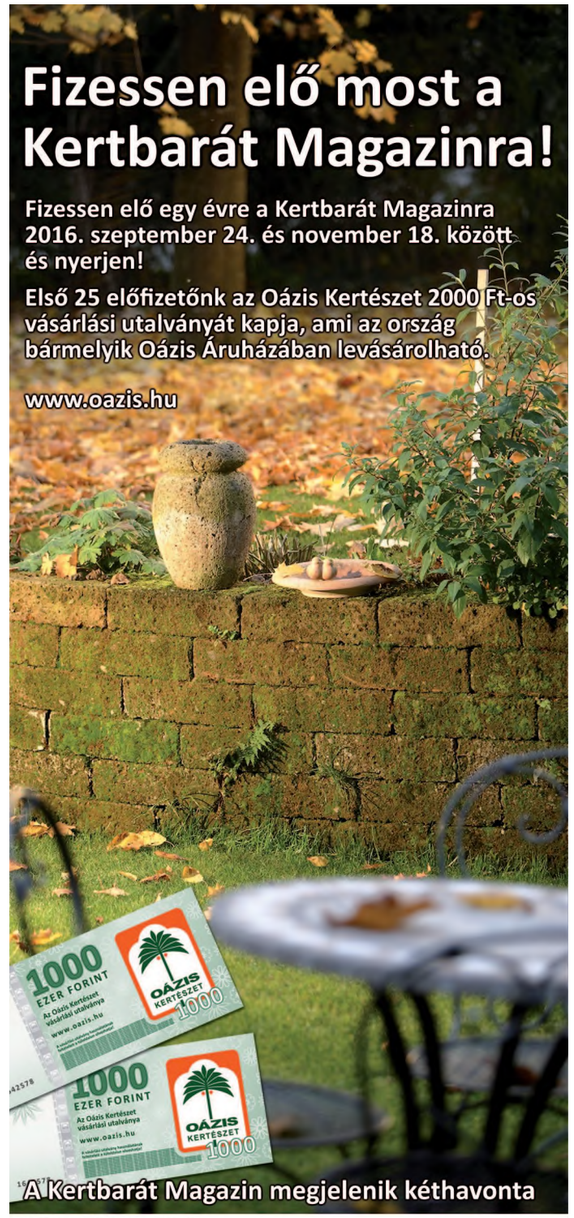

Előfizetési megbízás
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkézbesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
Kérjük olvashatóan töltse ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre: 3600 Ft

Név:
Cím:
Kelt: év hó nap
aláírás

Pályázat
virágágyak tervezésére

2017-ben Arany János születésének kétszázadik évfordulóját ünnepeljük. Az emlékévben ennek jegyében a Főkert Nonprofit Zrt. virágágytervező pályázatot hirdet kicsiknek és nagyoknak.
A pályázaton résztvevők – korosztályonkénti bontásban – budapesti közterületeken lévő virágágyakat tervezhetnek, melyeket 2017 tavaszán a Főkert Nonprofit Zrt. szakemberei megvalósítanak.

Pályázati kategóriák és helyszínek:
1. kategória: 5-10 éves korosztály – a Mikó utcai virágágy a Vérmezőn, a Szitakötő Játszótér mellett (44,5 m²)
2. kategória: 11-17 éves korosztály – a Boráros téren a Ferenc körút Ráday utca és Lónyay utca közti szakaszán (135 m²)
3. kategória: 18 éves kortól – az Erzsébet híd budai hídfőjénél található középső virágágy (132 m²)

A pályázati feltételekről és a részletekről további információk: http://www.fokert.hu/viragagytervezo/

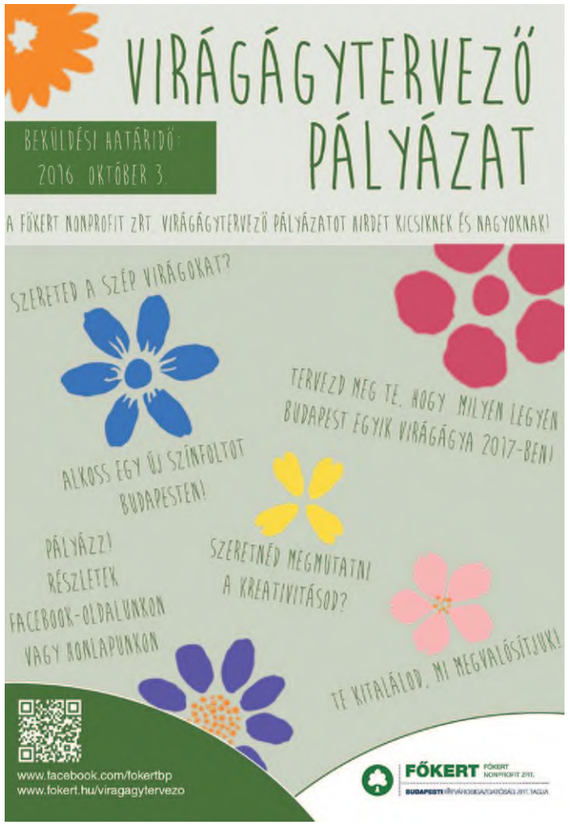

A Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Egyesülete köszönetét fejezi ki mindazoknak, akik adójuk 1%-ával a munkájukat támogatták. A felajánlásokból 2015-ben összegyűlt 270 800 forintból az egyesület működésének költségeit pótolták ki. Kérik, hogy támogatásukkal a 2017. évben is segítsék az egyesület tevékenységét!

A Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Egyesületének elnöksége

Pál Józsefné bordó virágú káláról küldött felvételt. Májusban hét virággal, „őserdő” levéltömeggel kapta a csodaszép növényt, július elejére azonban majdnem kiürült a cserép, a levelek sárgultak, majd a száruk közvetlenül a föld fölött elfolyósodott és rendre kidőltek. A fehér virágú kálánál nem tapasztalt hasonló betegséget.

A színes virágú kálák *(Zantedeschia)* sajnos érzékenyebbek a betegségekre, mint a fehér virágú változat. Valószínűleg tőrothadással járó betegség, vagy szürkerothadás támadta meg a tövet, ami rendkívül gyorsan terjed, nehéz ellene védekezni. A betegség kialakulásának kedvez a magas páratartalom és a túlöntözés.

Szalainé Kolláth Ilona kertjéről küldött szemet gyönyörködtető fotókat. A madárbarát kertbe főképp olyan cserjéket, fákat ültetett, amelyek télen-nyáron bogyókkal, gyümölcsökkel, magvakkal látják el a madarakat. A kertet körbehatároló, négy méter magas tujasövény több madár búvóhelye. A madáretetőket, itatókat, odúkat az ablakból vagy a teraszról jól látható helyre teszi. Az előző télen 50 kg fekete napraforgómagot ettek meg a szárnyas vendégek, és a dió is finom csemegéjük. A nyár során a hibás dióterméseket zárható vödörbe teszi, és télen almával, főtt burgonyával „tálalja” az etetőbe, az asztalra, vagy fedett helyen a földre. Sokan bosszankodnának, hogy a meggyet és a szőlőt a rigók szedik le a fáról, de ő nem bánja, inkább gyönyörködik bennük. Azt írja, nagyon kedveli a Kertbarát Magazint, a Csepeli Kertbarát Körben is nagyon népszerű a lap. A kör tagjai havonta találkoznak és megbeszélik az időszerű tennivalókat.

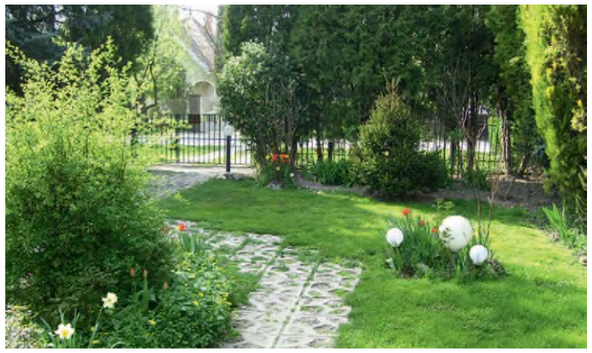

Rejtvény

Internetes szavazások alapján évente megválasztják az év madarát, fáját, halát, rovarát, gombáját. A szavazást kezdeményező egyesületek célja, hogy felhívják a figyelmet a különböző növények, állatok és gombák jelentőségére és védelmére, illetve népszerűsítsenek kevésbé ismert fajokat is. Anagrammában rejtettük el a 2016. év legnépszerűbb gombájának nevét. (Anagramma egy olyan szójáték, melyben szavak, kifejezések vagy rövid mondatok betűinek átcsoportosításával egy új értelmes szót, kifejezést, mondatot kapunk.)

Az anagramma: KÖZKELETŰ ISLER NAP

A megoldást küldje be címünkre! A helyes megfejtést beküldők között **egy nyertes részére könyvet** sorsolunk ki.

Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest, Pf.: 294.
Beküldési határidő: 2016. november 15.
A Kertbarát Magazin május-júniusi számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Szoták Petra tatabányai olvasónk nyerte.

www.spuri.hu
Szonikus madárriasztó
A szonikus madárriasztó környezetbarát módon tartja távol a madarakat előre rögzített természetes hangokkal, ragadozó madarak hangjával, valamint pisztolylövés hangjával. Így egy veszélyzóna jön létre a madarak számára, ahol a populáció drasztikusan csökken. Fő alkalmazási területek: mezőgazdasági tárolók, raktárak, erőművek, repülőterek stb.
Forel Elektronikai Kft., 2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673, e-mail: spuri@spuri.hu

Kérdéseiket, ötleteiket, javaslataikat és észrevételeiket továbbra is várja a szerkesztőségben: Algeier Wendy, algeier.wendy@kerteszetesszoleszet.hu.

A Kertbarát Magazin legközelebbi száma november 18-án jelenik meg.

Postacímünk: Budapest, postafiók: 294, 1591
Faxszámunk: 273-2285
E-mail címünk: szerkesztoseg@kerteszetesszoleszet.hu

spuri.hu Rágcsálóriasztók

Szabaduljon meg hívatlan vendégeitől!

– egér, patkány
– nyest, pele, görény
– vakond
– kullancs, bolha
– galamb, seregély

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu

A rejtvény fősoraiban Sarkadi Sándor őszi hangulatú költeményét rejtettük el. Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre!

Kertbarát Magazin
1591 Budapest, Pf.: 294.
vagy e-mailen:
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu
Beküldési határidő: **2016. november 15.**
*A helyes megfejtést beküldők közül **három nyertes könyvjutalomban** részesül.*

Július-augusztusi számunk megfejtése: Petőfi Sándor: Az Alföld
„A tanyáknál szellők lágy ölében / Ringatózik a kalászos búza, / S a smaragdnak eleven színével / A környéket vígan koszorúzza.”
A felajánlott könyveket Képes Anna nyíregyházi; Ötvös János Attila várföldei; Varga Mónika törökbálinti rejtvényfejtőinknek postázzuk.

A karéjoslevelű SZIVARFA

Városi parkokban vagy kevésbé forgalmas, tágasabb utcákon gyakran találkozhatunk a szívlevelű szivarfával (Catalpa bignonioides). Nagy, szív alakú levelei, pláne lecsüngő, hosszú szivarra emlékeztető termései a legkisebbek számára is ismertté teszik a szép fát. Közeli rokon faja a karéjoslevelű szivarfa (Catalpa ovata).

A karéjoslevelű szivarfa az előző fajjal ellentétben nem észak-amerikai eredetű, hanem Kelet-Ázsiából származik, Kína északi és középső tartományaiban, helyenként Délnyugat-Kínában fordul elő, ezért sokan kínai catalpának is hívják a fát. Nemcsak Kínában, de Japánban is évszázadok óta ültetik, igen nagy népszerűségnek örvend.

Nálunk 6-10 méteres, gyönyörű, terebélyes fává cseperedik, koronája kissé gömbölyded, hazájában ennél jóval magasabb is lehet. Hosszú nyelű, széles-tojásdad, élénk vagy világoszöld, fénytelen levelei szép rajzolatúak, 10-25 cm hosszúak, csúcsuk hirtelen kihegyezett, a levélváll szíves. A levelek néha ép szélűek, sokkal gyakrabban azonban – s innen kapta a fa a nevét is – három, esetleg öt kihegyezett csúcsú karéj díszíti a szélüket. A levéllemez kopasz, csupán a fonáki oldalon szőrözött kissé az ereken. Ősszel sárgára színeződik a lombozat.

A fa a bignóniafélék családjának tagja. Illatos, június végén, júliusban nyíló virágai mutatósak, de díszítőértékük a szívlevelű szivarfához képest szerényebb. Jellegzetes, orchideaszerű, harang alakú, fodros pártakarimájú virágai laza, 15-30 cm hosszú, kúpos bugavirágzatba rendeződnek. Az egyes virágok 1,5-2,5 cm hosszúak, világossárgák-sárgásfehérek, ezért helyenként sárga catalpának is nevezik. A párta torka sötétebb sárga csíkokkal és vöröses, lilás pettyekkel, foltokkal díszített, mintegy leszállópályaként a megporzó rovarok számára. Az elnyílást követően fejlődnek ki kezdetben zöld, majd megbarnuló, 20-25 cm hosszú, vékony, hengeres, szivarra vagy vaníliarudakra emlékeztető toktermései, amelyek kissé görbültek is lehetnek. Tél végére a termések két félre nyílnak szét, s a szél segítségével messzire repül a felnyílásig egymáshoz nyomódott sok-sok lapos, repítőszárnyas mag.

Talán kevésbé látványos virágpompája miatt sajnos nem annyira ismert díszfa, ám gyors növekedése, mutatós formája miatt több figyelmet érdemelne. Napos és meleg, szélvédett fekvésbe, normál, kevésbé kötött kerti talajba telepítsük, de az agyagos közeget is elviseli. Vízigénye közepes. Kerüljük a túl nedves környezetet, a túlzott nyár végi öntözést, hogy hajtásai őszre jól beérjenek, s így a keményebb teleket gondtalanul átvészelhesse.

Sütöriné Diószegi Magdolna

GYORSAN FEJLŐDNEK

A karéjoslevelű szivarfát késő tavaszi magvetéssel szaporíthatjuk. A késő őszre érő magokat tél elején vagy télen még a termésekkel együtt gyűjtsük be. Tisztítsuk ki a termésekből, majd tároljuk szárazon. Április közepétől vessük. Szaporítótálcát, ládát vagy nagyobb cserepeket töltsünk meg normál kerti földdel, a közeg tetejére szórjuk a repítőkészülékektől megtisztított magokat, majd alaposan öntözzük be. Takarást nem igényelnek, a magvetést üveglappal is fedhetjük. A közeget tartsuk egyenletesen nyirkosan. A 2-3 hét múlva kelő magokból gyorsan fejlődő csemeték hamar becserepezhetők. A cserepes magoncokat az első évben még védett helyen teleltessük, majd tavasszal ültessük őket végleges helyükre, az első teleken azonban még óvjuk őket a fagytól.

A magkérő leveleket a SZIE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék címén, 1518 Budapest, Pf.: 53, Sütöriné dr. Diószegi Magdolna várja. A 105 forinttal fölbélyegzett válaszborítékra írják rá: „Magot küldünk”.

Nézelődtél már webshopunkban? Szezonális slágertermékek, kerti szerszámok és gépek, növényápolási és ültetési kellékek, exkluzív növénytartók és lakásdekorációs kiegészítők széles választékát találod az ország legnagyobb kertészeti üzletláncának online kínálatában: webshop.oazis.hu

Őszi akciós hétvége az Oázisban! Október 21-23.

Gyere el hozzánk október 21-23. között, mert ezen a hétvégén a családi programok és szaktanácsadások mellett 30%-os faiskolai kedvezménnyel várunk! Csatlakozz az esemény oldalához Facebook oldalunkon, és még ma írd be az eseményt naptaradba!

Kövess minket a Facebook-on:
facebook.com/Oazis.Kerteszet

* A tájékoztatás nem teljeskörű, az akció részletes leírása honlapunkon található.

Látogass el hozzánk, és váltsd be 1000 forintos kuponunkat!

Kertészeti áruházaink szerte az országban:
Ajka Ipari Park, északi szektor; **Budakeszi** Szőlőskert Ipari Park (a Tesconál) **Budapest - Pasarét** Zilah u. 6; **Budapest - Kőbánya** Kőbányai út 47; **Budapest - Rákosszentmihály** Szlovák út 15; **Budapest - Soroksár** Helsinki út 80; **Cegléd** Külső- Jászberényi út 2; **Csopak Mini** Kossuth Lajos u. 15; új üzletünk: **Debrecen** Balmazújvárosi út; **Diósd** Diófasor u. 19. (Az Intersparnál); **Hajdúnánás Mini** Szabadság u. 50; **Jászberény** Nagykátai út 17; **Keszthely** Semmelweis u. 2; **Mohács** Pécsi út, Ipari Park; **Monor** 4-es főút 32. km; **Nyíregyháza** Korányi Frigyes út 204; **Orosháza Mini** Székács József u. 61; **Szeged** Alkony utca 3; **Székesfehérvár** Holland fasor 1; **Szolnok - Szajol** 4-es főút 108. km. **Tatabánya** Erdész u. 39. (A Dózsakertben)